

**ÜLKEMİZDEKİ 4-5 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA YÖNELİK
OKUMA AĞACI KİTAPLARI TASARIMI**

IŞIL DÖNERAY

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2016

ÜLKEMİZDEKİ 4-5 YAŞ GRUBU
ÇOCUKLARA YÖNELİK
OKUMA AĞACI KİTAPLARI TASARIMI

IŞIL DÖNERAY

Lisans, Grafik Tasarım, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 1999

Yüksek Lisans, Görsel İletişim Tasarımı, Işık Üniversitesi, 2016

Bu Tez, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne
Yüksek Lisans (MA) derecesi için sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2016

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÜLKEMİZDEKİ 4-5 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA YÖNELİK
OKUMA AĞACI KİTAPLARI TASARIMI

IŞIL DÖNERAY

ONAYLAYANLAR:

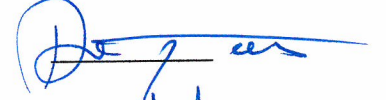
Doç. Hatice Öz Pektaş
(Tez Danışmanı)

Işık Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Doğan Arslan
(Tez Eş Danışmanı)

Medeniyet Üniversitesi

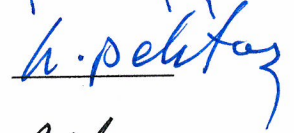
Prof. Yurdaer Altıntaş

Işık Üniversitesi

Prof. Hasip Pektaş

Işık Üniversitesi

Doç. Banu İnanç Uyan Dur

Beykent Üniversitesi

ONAY TARİHİ: 18.05.2016

ÜLKEMİZDEKİ 4-5 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA YÖNELİK OKUMA AĞACI KİTAPLARI TASARIMI

Özet

Günümüz iletişim çağında, çocukların öğrendiklerini tekrar eden ve (onları) edilgen bir konuma düşüren geleneksel eğitim anlayışının yapısı değişmektedir. Eğitim, cinsiyet, ırk, dil, din ve yaşam koşulları eşitsizliğinin dünyada hızla arttığı bu günlerde okuma yazmayı yeni öğrenen öğrencilerin evrensel değerlerden uzak kalmayacakları ama kendi toplumlarının sosyal-ekonomik ve kültürel değerleriyle de bir bağ kurabilecekleri nitelikli kitaplara ihtiyaçları somut bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır.

Bu çalışmada; Oxford Reading Tree (Oxford Okuma Ağacı) “*Biff, Chip and Kipper Classical Stories*” adlı klasik hikaye seti, tasarım bakımından incelenip, doğru ve yanlışlarının tespiti yapılmıştır. Bu doğru ve yanlışlar tasarım problemleri ve iyileştirilmesi bakımından tanımlanmış olup, bu yolla seri kitap tasarımı yapılırken etkili bir çalışma modeli oluşturulmaya çalışılmıştır. Karakter yaratma, hikaye oluşturma ve yazım aşamasından itibaren farklı disiplinlerden kişilerin ancak ortak çalışmalarıyla daha etkili bir çalışma modelin yaratılabileceği gösterilmeye çalışılmıştır.

Türkçe Okuma Ağacı Kitaplarının 4-5 yaş grubuna göre tasarım ve görsel bakımdan incelenmesi 1) Metin Tasarımı, 2) Görsel Öğelerin Tasarımı, 3) Kapak Tasarımı, 4) Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri aynı Oxford Okuma Ağacı modeli incelemesindeki gibi yapılmıştır. Bu çalışmada, Türkçe Okuma Ağacı 4-5 yaş grubu, Seviye 1-2-3’e göre toplam 16 kitap tasarlanmış ve incelenmiştir.

Ülkemizde okul öncesi çocuklar için henüz okumayı öğrenmede metodolojisi olan bir Türkçe Okuma Ağacı kitapları bulunmamaktadır. Bu nedenle tez çalışmasının amacı, görsel iletişim açısından nitelikli Türkçe Okuma Ağacı tasarımı üzerine araştırma ve uygulama çalışmasıyla, ülkemiz için bir model oluşturabilmektir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Okuma Ağacı, Kitap Tasarımı, Tipografi.

DESIGNING READING TREE BOOKS
FOR 4-5 YEARS OLD CHILDREN IN OUR COUNTRY

Abstract

In our age of communication, forms of traditional educational concepts and systems, which hold the child in a repetitive and passive position, are constantly changing. It is an indisputable fact that children who are beginners in learning to read and write need high standard books, books that will keep them within the scope of universal values, while encouraging them to form bonds with the socio-economic and cultural values of their societies.

This dissertation aims to examine a classical set of stories titled Oxford Reading Tree “*Biff, Chip and Kipper Classical Stories,*” inspect its layout, bring out its pros and cons that are determined by design problems and their improvement. Another aim is to set up an efficient study model in designing scheme books. I have tried to show that an efficient study model can only be developed by the collective efforts of specialists from diverse disciplines in all stages, starting with the characters of the story, the formation and composition of the narrative.

The examination of Turkish Reading Tree Books for 4-5 years olds through design and visualization norms is carried out much like the way it was done for Oxford Reading Tree, with the following criteria: 1) Text Design, 2) Devising Visual Elements, 3) Cover Design, 4) Outer Structure Features aimed at Production. In this study, a total of 16 books from the Turkish Reading Tree for 4-5 years old groups, stage 1-2-3, were designed and examined.

It is our firm belief that in our country, there is a need for Turkish Reading Tree books with a methodology for pre-school children. This study claims to devise a model for Turkish pre-school children, by studying and implementing the design of a Turkish Reading Tree, with an emphasis on visual communication.

Keywords: *Pre-School Education, Reading Tree Books, Book Design, Typography.*

Teşekkür

Tez danışmanım Sayın Doç. Hatice Öz Pektaş'a bu tezin hem öneri hem de yazım aşamasındaki tüm katkı ve desteklerinden dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Sayın eş tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Doğan Arslan'a eleştiri ve önerileriyle tezime yaptıkları değerli katkılarından dolayı çok teşekkür ediyorum.

Araştırmanın gerçekleşmesine büyük katkı sağlayan Vakıf K12 Yayınevi yönetim kadrosuna teşekkürü borç bilirim.

Son olarak, düzeltmenliği üstlenen İhsan Kara'ya ve her konuda her zaman beni destekleyen Sevgili Aileme sonsuz teşekkürlerimle...

İçindekiler

Özet	IV
Abstract	V
Teşekkür	VI
İçindekiler	VII
Görseller Listesi	IX
I. OKUL ÖNCESİ ÇOCUK KİTAPLARI	1
1.1 Resimli Kitaplar (Picturebooks) Resimli Hikaye Kitapları (Picture Story Books)	4
1.2 Oxford Okuma Ağacı (Oxford Reading Tree)	6
1.3 Türkçe Okuma Ağacı Kitaplarının Hedef Kitlesi	10
1.4 Oxford Okuma Ağacı Kitaplarının Yaş Grubu, Kitap Renk Kodu ve Seviye Grubuna göre Grafik Şeması	12
1.5 Türkçe Okuma Ağacı Kitaplarının Yaş Grubu, Kitap Renk Kodu ve Seviye Grubuna göre Grafik Şeması	13
1.6 Oxford Okuma Ağacı Kitaplarında Bulunan Ana Karakterler	14
1.7 Türkçe Okuma Ağacı Kitaplarında Bulunan Ana Karakterler ve Analizleri	16

2. OXFORD OKUMA AĞACI KİTAPLARININ 4-5 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA GÖRE TASARIM ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ	23
2.1 Metin Tasarımı	24
2.2 Görsel Öğelerin Tasarımı	30
2.3 Kapak Tasarımı	36
2.4 Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri	40
3. TÜRKÇE OKUMA AĞACI KİTAPLARININ 4-5 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA GÖRE TASARIM ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ	42
3.1 Metin Tasarımı	43
3.2 Görsel Öğelerin Tasarımı	46
3.3 Kapak Tasarımı	49
3.4 Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri	51
4. TÜRKÇE OKUMA AĞACI KİTAPLARININ TASARIMI VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ	54
SONUÇ	119
Kaynakça	123
Özgeçmiş	126

Görseller Listesi

Görsel 1: Oxford Reading Tree Şeması	12
Görsel 2: Türkçe Okuma Ağacı Şeması	13
Görsel 3: Oxford Reading Tree Karakterleri	15
Görsel 4: Chip, Biff, Kipper ve Floppy	16
Görsel 5: Kerem	17
Görsel 6: Zeynep	18
Görsel 7: Anne	19
Görsel 8: Baba	20
Görsel 9: Çengel	21
Görsel 10: Oxford Okuma Ağacı Seviye 3 Kitap Örnekleri	23
Görsel 11: Oxford Okuma Ağacı Seviye 1-2-3 Kitap Renk Örnekleri	24
Görsel 12: Oxford Okuma Ağacı Yazı Karakteri Örneği	25
Görsel 13: “The Baby-sitter”	27
Görsel 14 ve 14 (Detay) : “The Baby-sitter”	29
Görsel 15: “The Jumble Sale” tek sayfa resim kullanımı	30
Görsel 16: “Push” çift sayfa resim kullanımı	31
Görsel 17: “The Hole in the Sand” farklı resim kullanımı	31
Görsel 18: “The Ice Cream” tek sayfa silme resim kullanımı	32
Görsel 19: “The Ice Cream” çift sayfa silme resim kullanımı	32
Görsel 20: “The Baby-sitter” çift sayfa çapraz resim ve metin kullanımı	33
Görsel 21: “In a Bit” Chip ve Biff Televizyon seyredirken	34
Görsel 22: “The Jumble Sale” perspektif ve kendi içinde oranları	35
Görsel 23: “Can you see me?” resimdeki sınıf aktivitesine yardımcı ayrıntılar	36
Görsel 24: “Seviye 1-2-3 Kapak Örnekleri	37
Görsel 25: Ön ve Arka Kapak Tasarımı	38

I. OKUL ÖNCESİ ÇOCUK KİTAPLARI

Ders kitabı, eğitim kurumlarında öğretmen ile birlikte sınıf içinde verilen bilgileri en öz ve kısa yoldan verecek şekilde düzenlenmiş etkili öğrenme aracıdır. Ayrıca öğrenciye bilgi ve toplumsal değerleri aktarabilmenin en pratik aracı ders kitaplarıdır (Veziroğlu, 2009). Ülkemizde okul öncesi çocuklar için sunulan ders kitapları çok çeşitli olup veliler ve öğretmenler açısından seçimi her geçen gün zorlaşmaktadır. Bunun birkaç sebebi vardır. Karatay ve Pektaş (2012), ders kitaplarının MEB tarafından gelişmiş ülkelerdeki gibi ödünç ve ücretsiz verilmeye başlanmasını olumlu bulurken, ders kitabını seçme hakkının öğretmenler tarafından henüz yapılamıyor olmasını eleştirmiş, görsel bakımdan daha nitelikli ders kitaplarını ancak farklı disiplinlerden kişilerin birlikte çalışarak gerçekleştirebileceğini savunmuştur.

“Gelişmiş ülkelerin çocuklarına sunduğu ders kitapları veya yabancı dil eğitiminde kullanılmak üzere yurt dışından alınan ders kitapları dikkate alındığında ülkemizde Türkçe ders kitaplarının hem içerik hem de görsel tasarım yönünden daha istenilen düzeyde olmadığı kendiliğinden anlaşılacaktır” (Karatay ve Pektaş 2012, s. 200).

Ders kitaplarının ve yardımcı ders kitaplarının içerik ve görsel tasarımlarının yazar, çizer, tasarımcı veya görsel yönetmenin kitapların ilk aşamasından itibaren yaratım sürecinde ortak çalışmaları daha iyi bir sonuç almalarını sağlayacaktır. Eğitim, cinsiyet, ırk, dil, din ve yaşam koşulları eşitsizliğinin dünyada hızla kutuplaştığı şu günlerde okuma yazmayı yeni öğrenen öğrencilerin global dünya değerlerinden uzak kalmayacakları ama kendi toplumlarının sosyal-ekonomik değerleriyle de bir bağ kurabilecekleri nitelikli kitaplara ihtiyaçları somut bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır.

Okullarda Türkçe dilinin öğretilmesi bakımından öğretim programlarında ders kitaplarının bazı temel özelliklere sahip olması gerekir. Karatay ve Pektaş (2012), bu özellikleri, dış görünüş ve içerik bakımından sınıflandırarak metin tasarımı, görsel öğelerin tasarımı, sayfa tasarımı, yazı tasarımı ve üretime yönelik özellikler gibi beş temel başlık altında değerlendirmişlerdir. Yazarlar araştırmalarında, ders kitaplarının ve yardımcı ders kitaplarının öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirebilmesi, onların öğrenirken ilgilerini çekebilmesi için hem içerik hem de görsel bakımdan tasarlanmaları gerektiğinin özellikle altını çizmişlerdir (Karatay ve Pektaş, 2012, ss. 185-186).

İngiltere’de Avrupa Birliği ülkeleri için yapılan araştırmada Avrupa Çocuk Kitapları Koleksiyonu, European Picture Book Collection (EPBC), okul öncesi çocukların dillerini öğrenme konusunda önemli noktalara değinilmiştir. Bu araştırmada, çeviri kitaplar ve kültür ilişkisi sorgulanmış, hikaye ile resmin katmanlı yapısı tartışılmış, Resimli Çocuk Kitapları (Picturebooks) ile Okuma Ağaçlarının (Reading Trees) içerik yapıları sorgulanmıştır (Cotton, 2000, ss. 67-68).

Çocuk kitaplarının resimlenmesi, hikayelerin yazılması ve tasarım aşamasını düşünürken en temel bakış açımız, toplumun sosyal-ekonomik, kültürel sistemi ile kitapların yakından ilişkili olduğu ve karşılıklı olarak birbirini etkilediği gerçeğidir. Kitap, eğitim konusunda bir araç olup; dil, anlatım ve içerik bakımından bilgiye odaklı olmalı, çocuğun hayal gücünün gelişmesine yardımcı olmalıdır (Alpay ve Anhegger, 1975, s. 15). Bu amaçla, resimli kitaplar ve yayınları üzerine araştırma yapmak için üniversitelerde çalışma grupları ve araştırma merkezleri açılmıştır. 21-30 Nisan 1975’de İstanbul’da Işık Lise’sinde “Çocuk ve Gençlik Yayınları Sorunlarını” konu eden bir seminer düzenlenmiştir (Alpay ve Anhegger, 1975, s. 86). Diğer çalışma grupları ve araştırma merkezlerinden bazıları ise Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD), Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇOGEM), Koç Üniversitesi Resimli Kitap Çalışmaları (KÜRE)’dir. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumları düzenlemektedir. Bu konuda gelişmeler, sorunlar, çözüm ve önerileri ele alınmaktadır. Sakarya Üniversitesi de bu konuda çalışmalara seminerler ve kongreler düzenleyerek katkıda bulunmaktadır. Trakya Üniversitesi 1. Uluslararası Balkan Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Kongresini Mayıs 2016’da düzenleyecektir. Uluslararası Çocuk Kitapları Kurulu (IBBY) 36. Dünya Kongresi’nin 2018’de İstanbul’da yapılacaktır.

Ergöl (2008)'e göre, “Çocuk kitabı modern anlamda, çocuğun yetişkin dünyasında yer almasına yardımcı olan, okuma alışkanlığı kazanmasında büyük rolü olan, önemli bir yazılı ve görsel iletişim aracı ve eğitim nesnesidir” (Ergöl, 2008, s. 26).

Çocuklara yönelik resimli kitaplar ve bu kitaplara temelde ne kadar ihtiyaç olduğu konusu ise ülkemizde 1975 yılında yapılan “Türkiye’de Resimli Çocuk Kitapları” başlıklı açık oturumda yurtdışından gelen konunun uzmanları ile tartışılmış, tanımların ve sürecin zorluğu sorgulanmıştır.

Bu perspektiften bakıldığında çocuk yayınlarını içerik, anlatım ve tasarım yönünden temel ilkeler çerçevesinde ele alabiliriz. Alpay ve Anhegger (1975), çocuk kitaplarının özelliklerini bu başlıklar altında şöyle sıralamışlardır.

İçerik bakımından özellikler: 1) Çocuğun kişiliğini, kişisel gelişimini, yaratıcı ve yapıcı yönlerini geliştiren; toplumun değişen değer yargılarını kapsayan; 2) Çocuğa insanı, hayvanı, doğayı sevdiren; 3) Dil, din, cinsiyet ve ırk üstünlüğü gibi önyargıları işlemeyen; 4) Çocuğun düşüncesini somuttan soyuta ve yakın çevreden uzağa doğru gelişimini dikkate alan; 5) Çocuğun güven, iyilik, hoşgörü, sorumluluk, çevresine karşı duyarlı, adalet duygularının gelişmesine yardımcı olan; 6) Çocuğun toplumun bir bireyi olduğu bilincini veren kitaplar olmalıdır.

Dil ve anlatım bakımından ise şu özellikleri saymışlardır: 1) Çocuğun yaş grubuna göre kendi dil düzeyinden başlayıp sözcük dağarcığını geliştiren; 2) Doğal, yalın Türkçe ile yazılan ve yazım kurallarına uyan; 3) Anlatımda yaş ve yaşam düzeylerine uygun kavramları kullanan; 4) Anlatımda yakın çevreden uzağa ve somuttan soyuta ilkesi göz önüne alan kitaplar olmalıdır.

Tasarım yönünden ise şu özellikleri sayabiliriz: 1) Sade, yalın, tarafsız, kitabın kendisinden daha öne çıkmayan bir tasarım anlayışı benimseyen; 2) Resim ve illüstrasyonlarda kendine özgü bir dili olan; 3) Resmin ve illüstrasyonların, metinle tamamlayıcı organik bağı olan; 4) Art arda gelen sayfaların resimlenmesi ve tasarımında hikayedeki takibi kolaylaştıran, kolay izlenebilen; 5) Yazı karakteri seçimlerinin çocuğun yaş grubuna ve algısına uygun olması; 6) Yazı karakterinin büyüklüğünün çocuğun yaş grubuna ve algısına uygun ve kolay okunur olması; 7) Kitaplarda, dikkat çekici renk anlayışını benimseyen; 8) Hikaye metinlerinde kullanılan yazı karakterinin okumayı zorlaştıracak şekilde renkli ve hareketli olmaması; 9) Kitap boyutlarının çocuğun yaş grubuna ve algısına uygun olması; 10) Kapağın kullanım sıklığı ve yıpranma özelliklerini dikkate alan; 11) Baskı,

yapım aşamasında çevreyle dost malzemeler kullanan; 12) Seri kitap mantığında genel kurumsal dil bütünlüğünü sağlayan kitaplar olmalıdır.

1.1 Resimli Kitaplar (Picturebooks)

Resimli Hikaye Kitapları (Picture Story Books)

Tarihte çocuk kitabı ve Resimli Kitap (Picturebook) kavramları günümüze gelene kadar toplumun ihtiyacı yönünde, teknolojiyle bir çok farklı aşamalardan geçmiştir. Resimli Kitap (Picturebooks) nedir? 20. yüzyıl resimli çocuk kitapları için Barbara Bader'in (1976) tanımı şöyledir:

“Çocuğun deneyimlemesi için metin, illüstrasyon ve bütünüyle bir tasarımdan oluşan; ticari bir üründür. Sanat ürünü olabilmesi karşılıklı sayfaları çevirirken illüstrasyon ve metinlerin birbiriyle oluşturduğu dramatik yapıya bağlıdır” (Kiefer, 2011a, s. 87 ve Pantaleo, 2014, s. 144).

Bader'in bu tanımıyla; 20. yüzyıl resimli çocuk kitapları hedef kitlesi dikkate alındığında sosyal, kültürel, ve teknolojik faktörlerin etkisi dikkat çekici boyutlardadır (Kiefer, 2011a, s. 87). Genellikle Resimli Çocuk Kitaplarında hiç yazı olmaz, bazen de çok az yazıdan oluşur. Norton, Sutherland ve Arbuthnot'ın bu konuda tanımı şöyledir:

“Resimli Kitap” (Picturebook), “*Çoğu çocuk kitabı illüstrasyonlardan oluşur, fakat tüm bu yolla resimlendirilmiş çocuk kitapları (Illustrated book) da resimli kitap (picturebook) değildir*” (Norton, 1999, s. 214). Bu tanıma Owens ve Nowell (2001), “*tüm Resimli Kitaplar (Picturebooks) da Resimli Hikaye Kitapları (Picture Story Books) değildir*” ifadesini eklemiştir. Bu iki tanımdaki önemli farkı, “*gerçekten bir hikaye anlatan ve bu yolla hikayeyi illüstrasyon yoluyla kurgulayarak anlatan kitaplar*” diyerek açıklamıştır (Owens, Nowell 2001, s. 34).

Bu kitapların genel özellikleri 1) Özet ve net bilgi içeren, 2) Tek bir kavramdan oluşan, 3) Kavramın oluşturulmasında çocuk algılayış ve yaş grubunu esas alan 4) Yazım stili olarak basit temel kelimelerden oluşan, 5) İllüstrasyonlarla metnin içeriği arasında bütünlük olan, şeklinde açıklanabilir.

Bu kitapların yararlarını ise Kiefer şöyle özetler: 1) Okurken eğlendirir, 2) Okuma yazma farkındalığı yaratır, 3) Kitap farkındalığının oluşmasına yardımcı olur, 4) Çocuğun hayal kurmasına yardımcı olarak iç dünyasını zenginleştirir, 5) Çocuğun okudukları ile kendi yaşamı arasında bağ kurmasını sağlar, 6) Çocuğun dünyasına yeni ve farklı yaşam deneyimleri katar (Kiefer, 1993b, 2011b).

“Sadece çocuklar için kitap yazmayı deneyen ilk kişi ise İngiliz yazar, editör, matbaacı *John Newbery*’dir (Göksen, 1972’den aktaran Ergöl, 2008). 18. yüzyılda bir çocuk kitabı serisi hazırlayarak çığır açan, aynı zamanda ilk defa 1748’de gençlik kütüphanesi kurarak zarif görünümlü kitaplar basan Newbery, 18. yüzyılda Avrupa’nın pek çok ülkesinde çocuklar için kitap yazmak düşüncesinin yaygınlaşmasını sağlayan isimdir.” (Ergöl, 2008, s. 28).

Avrupa’da 19. yüzyılda çocuk kitapları çevirileri artmış, 20. yüzyılda ise özellikle masallar ile geniş kitlelere yayılmıştır. Takip eden İkinci Dünya Savaşı’nın bunalımlı ve zor yılları içinde herhangi bir resmi yayın politikası izleyememiştir. Berlin duvarı ve soğuk savaş döneminde de Batı ile diğer Avrupa ülkeleri arası yayıncılık iletişim alanında gerçekleşememiş ve bu tür yaygınlaşmamıştır. 1970 sonrası çocuk kitaplarının popülerleşip hızla yükselmeye başlaması altın çağ (Golden Era) olarak yorumlanmıştır. 1980’lerde bu durum teknolojideki gelişmeler ve iktidar gücünün tekelleşmesiyle yani küreselleşmeyle değişmiştir (Cotton, 2000, s. 70).

Avrupa’daki çocuk kitaplarında yaşanan bu tarihsel gelişim, aşağı yukarı ülkemizde benzer şekilde cereyan etmiştir. Ergöl’e göre “*Ülkemizde çocuk kitapları konusunda yaygın bir bilincin oluşması ve modern girişimler, tüm dünyada olduğu gibi ikinci Dünya Savaşı’ndan sonra gerçekleşmiştir*” (Oğuzkan, 1977’den aktaran Ergöl, 2008, s. 31). Köy Enstitüleriyle birlikte, yetişen öğretmenler çocukları kitap okumaya hazırlamış, çocuk dergileri ve çocuk kitapları ise sınıflara girmeye başlamıştır. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda 1974 yılında “*Türkiye’de Resimli Çocuk Kitapları Sorunu*” adlı bir açık oturum düzenlenmiş, sorunlar tanımlanmış ve somut öneriler getirilmiştir. Aynı yıl Türk Kültür Merkezi’yle ortak çocuk konulu sergiler düzenlenmiştir (Alpay ve Anhegger, 1975). Daha sonraki yıllarda bu özverili çalışmalar sayesinde, çocuk yayımlarında ve araştırmalarında son derece sevindirici nitelikli bir artış gözlenmiştir. 1970’lerin son çeyreğinde siyasi olayların artması ve 1980 darbesiyle genel ivmenin terse dönmesiyle, ancak 1990’lı yılların ikinci yarısından sonra çocuk yayımlarında ve

araştırmalarında tekrar sevindirici bir artıştan bahsetmek mümkündür. Pedagog ve psikologların çocuk psikolojisine dair yaptıkları araştırmalar ve çalışmaların etkisiyle öğretmenlerin, yazar ve çizerlerin de bu çalışmalarını dikkate almasıyla daha nitelikli çocuk kitaplarının ortaya çıkmasının önü açılmıştır.

2000 sonrasında niteliğin iyice azaldığı, niceliğin ise raflarda gözle görülür bir şekilde arttığı bir yayıncılık anlayışını benimseyen yayınevi ve yayıncılık politikaları çoğalmıştır. Bu durum, yayıncılık dünyasında yeni bir pazar olan Çocuk Edebiyatının hızla gelişmesini, popülerleşmesini sağlamıştır. Bugünkü resimli çocuk kitaplarının, yardımcı ders ve ders kitaplarının varlığı günümüz ekonomik şartlarına bağlı tüketim anlayışının oluşmasına ve seçeneklerin artmasına yol açarak yeni pazarlar oluşturmuştur (Veziroğlu, 2009). “*Bugün çocuklara yönelik artan resimli çocuk kitapları, eğitim setleri, bilgisayar oyunları ve dijital ürünlerin, anne-babalar ve öğretmenler tarafından, seçim ve denetimi giderek güçleşmektedir*” (Ergöl, 2008, s. 33). Çocuk edebiyatının teknolojinin yardımıyla hızlı gelişmesi bu seçim ve denetimlerde öğretmenlere farklı görevler yüklemektedir. Kaya (2006) bu görevleri şöyle sıralamıştır: Öğretmenin, 1) Kaliteli çocuk edebiyatının ne olduğunu bilmesi, 2) Kitap seçimini yaparken öğrencinin ilgisini ve gelişim düzeylerini göz önüne alması, 3) Çocuk kitaplarını okuması ve yenilikleri takip edebilmesi, 4) Öğretim yaklaşımlarını, yöntemlerini, öğretimsel etkinliklerini ve malzeme seçimini bilmesi gerekir, 5) Kurumsal bakış açılarını anlayabilmesi, 6) Yaklaşım, yöntem ve etkinlik seçim nedenlerini bilmesi ve bunu amaçlı yapabilmesi, 7) Öğrencileri için net beklentileri ve amaçları olmalıdır, 8) Nitelikli ve iyi hazırlanmış öğretimsel planı olmalıdır (Kaya, 2006, ss. 118-119).

1.2 Oxford Okuma Ağacı (Oxford Reading Tree)

Eğitimde önemli bir geleneğe sahip olan Oxford Yayınları, 30 yıldır Oxford Reading Tree (Oxford Okuma Ağacı) adlı eğitim setini İngiltere’deki okullarda öğrencilerin eğlenceli ve yaratıcı bir şekilde okumayı öğrenmeleri için uygulamaktadır. Oxford Okuma Ağacı eğitim setinin tanıtıldığı kendi web sitesinde, modelin başarısı “*İngiltere’nin okullarında %80 oranında tercih edilen, okumayı sevdirmeye programıdır*” diyerek anlatmaktadır. Oxford yayınevi, Oxford Okuma Ağacı kitap seti ile, 4-7 yaş arası çocuklara okumayı öğrenmeyi, kelime haznelerini

ve hayal güçlerini geliştirmelerine yardımcı bir eğitim modeli sunmaktadır. Oxford Okuma Ağacı eğitim modelinde her bir kitap, çocuğun yaş grubu ve anlayış düzeyine uygun şekilde, birbirleriyle ilişkili her biri farklı hikayelerden oluşmaktadır. Öncelikle İngiltere’deki okul öncesi eğitim sistemi için yaratılmış bu eğitim modelinin başarısı, 130 farklı ülkede bu kitapların çocuklar ve eğitimciler tarafından talep görmesi ile açıklanabilir. Dünyada en çok satan okuma ağacı kitaplarıdır. İngiltere’de Avrupa Birliği ülkelerine dönük hazırlanan Avrupa Çocuk Kitapları Koleksiyonu, European Picture Book Collection (EPBC) için yapılan araştırmada okul öncesi çocukların dillerini öğrenme konusunda, çeviri kitaplar ve kültür ilişkisi, hikaye ile resmin katmanlı yapısı, resimli çocuk hikaye kitapları ile okuma ağaçlarının içerik yapıları sorgulanmış ve tartışılmıştır. Bu araştırmada, Avrupa Birliği’ne bağlı okul öncesi çocukların okuma ağacındaki hikayeler ile farklı ülkeler ve kültürleri tanınması ve bu yolla kurulan arkadaşlık ilişkilerinin kişisel gelişimlerine katkısı belirlenmiştir (Cotton, 2000, ss. 67-71).

Diğer bir araştırma ise Emma Capper’in yaptığı, yine İngiltere’de okutulan “Oxford Reading Trees” çocukların okuma alışkanlığına katkısı üzerinedir. Bu araştırmada 7-8 yaş çocuklara okudukları hikayeler ve kitaplar üzerine duyguları ve düşünceleri sorulup, çocuğun okuma gelişiminde okuma ağacının katkısı ve etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre 20 çocukla yapılan ankette %80’e yakın öğrenci okuma ağacı kitaplarını sevdiğini, okumasını kolay bulduğunu belirtmiş; %10 ise sevmediklerini “*monoton*” bulduklarını belirtmişlerdir (Capper, 2013, ss. 91-93).

Oxford Okuma Ağacını, diğer benzer kitaplardan ayıran en temel özellik; kitaplardaki hikayelerin günlük hayattan ve çocuğun yakın çevresiyle ilişkilendirebileceği unsurlardan oluşmasıdır. Bu şekilde kurgulanan hikayeler sistemli bir şekilde okumayı öğrenmeye, kelime haznesinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Basitten karmaşığa doğru giden yapısıyla, Oxford Okuma Ağacı, dokuz farklı seviyeden oluşmaktadır. Seviyelerin her birinin dili, metinleri, resimleri ve hikayeleri, ilgili yaş grubuna ve anlayış özelliklerine göre tasarlanmıştır. Kitaplar öğretmen ve anne-baba tarafından sesli okunmalıdır. Bu kitapların çocuklar için yararları şöyle özetlenebilir: 1) Öğretmen tarafından akıcı bir okuma modeli sağlar, çocuğu belli bir konuya odaklar, 2) Okuma sırasında hikayedeki resimlerin incelenmesi, çevresiyle ilişkilendirmesi ve karşılaştırma sağlar, 3) Okuma sırasında tahmin etme, hikayeyi hayal etme ve geliştirme imkanı sağlar, 4) Çocukların

eğlenmesini güzel zaman geçirmesini sağlar, 5) Çocukların interaktif soru-cevap şeklinde katılımıyla okuyucu olarak deneyim kazanmasını sağlar, 6) Kelime çalışması serbest okuma gibi aktivitelerle neden sonuç ilişkilerini düşünmelerine yardımcı olur. 7) Eleştirel düşünmeye teşvik eder. 8) Her bir hikayede kahramanların farklı maceralar yaşaması, çocuğun hayal gücünde kahramanla özdeşleşmesine ve yeni hikayeler yaratmasına yardım eder.

Capper'e göre Oxford Okuma Ağacı kitapları farklı kültürel ve sosyo-ekonomik aile yapısından gelen çocuklar için ortalama bir standart oluşturmakta, bu anlamda yeni araştırmalar için ilginç bir zemin yaratmaktadır (Capper, 2013, s. 98).

Bu tezde tasarım olarak incelenen Oxford Okuma Ağacının "*Biff, Chip and Kipper Classical Stories*" adlı klasik hikaye seti'dir. 4-7 yaş grubu okul öncesi çocuklar için tasarlanmış bu set toplam dokuz seviyeden oluşup, kitap sayısı 228'dir. Her bir hikayede ana karakterler bir aile olup, ailenin yakın çevresi ile gündelik yaşam ve sosyal ilişkileri ele alınmıştır (Hunt, & Brychta, 1986).

Ülkemizde 4-7 yaş grubu öğrencilerin İngilizce dilini öğrenebilmeleri için çeşitli "Okuma Ağaçları" bulunmaktadır fakat Türkçe dilini sistemli bir şekilde öğretmek üzere henüz bir okuma ağacı modelimiz bulunmamaktadır. Sistemli eğitim modeli veya metodunun başarısı büyük çapta gerçek hayatta yaratacağı uygulamadaki etkililiği ile ölçülür. Böyle bir uygulamanın etkili olabilmesi ise, toplumun yapısı, değerleri, ülkenin sosyo-ekonomik yapısı ve günlük yaşantımızın okuma ağacı aracılığıyla çocuğun algısıyla örtüşüp örtüşmemesine bağlıdır. Bu anlamda değerlendirildiğinde Türkçe Okuma Ağacının okul öncesi çocuklar için neden gerekli olduğu ve diğer resimli hikaye kitaplardan farkının ne olduğu önemlidir.

Çeviri çocuk kitaplarının piyasada görünen çokluğu, nitelik ve nicelik problemlerinin olması Türkçe Okuma Ağacı kitaplarının yaratım ve tasarım süreci üzerine daha fazla düşünülmesi gerektiği sonucunu ortaya çıkarmıştır. Çeviri kitapların problemleri temelde iki şekilde özetlenebilir. Birincisi metnin tercümesi, ikincisi ise resmin görsel tercüme problemidir. Okuma Ağacı kitaplarında çevirideki zorlukların en temelinde çevirmenin eserin aslına ne kadar sadık kaldığı, yeterliliği ve dildeki genel tonun anadile olan yakınlığı şeklinde özetlenebilir. Klasik çocuk edebiyatı tarihinde, klasik ve modern çocuk resimli kitaplarında illüstrasyonların genel bir formülünden söz edilebilir. Görsel olarak illüstrasyonların okumasında ulusal ve etnik kimlik kavramlarını göz ardı eden uyarlama eser oluşturma temel

zorluk olarak görünmektedir (Cotton, 2000, s. 68). Kültürel kimlik üzerinden bu okumalar yapıldığında ise, hangi ülkeden eserin alınacağı, bu alınan eserin Türkiye'nin toplum, sosyal ve ekonomik yapısıyla uyuşup uyuşmayacağı konusu da yeni bir zorluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Vakıf K12 Yayınevinin Açık Okulları öğretmenleriyle yaptığı söyleşilerde, Oxford Okuma Ağacı kitaplarındaki, görsel ve hikayelerin öğrencilerin gündelik aile yaşantılarında gördükleriyle bir bağ ve paralellik kuramadıklarını belirtmişlerdir. Bu yüzden öğretmenler derslerde, öğrencilerin hikayeleri içselleştiremediklerini dile getirmişlerdir. Bu konuda kuramcılar tarafından, çocuk kitaplarında “*Sosyal Gerçeklikler*” (*Social Realities*) kavramı ve bu sosyal gerçeklerin resimli hikaye kitapları aracılığıyla çocuğun bilincinin oluşmasındaki etkileri tartışılmıştır (Brophy, McMahon ve Prawat 1991; Goodlad 1984; Larkins, Hawkins ve Gilmore 1987; Schug, Todd ve Berry 1984; Woodward 1987; Woodward, Elliot ve Nagel 1986 aktaran Owens ve Nowell 2001, s. 36).

Tabii ki kuşak farklılıkları, etnik ve politik sorunlar, aile yaşamı, ebeveyn tutumları daha çok coğrafyaya ait gibi görünse de toplumun bu tarz dinamikleri ve gerçekleri öğrencinin hikaye ile daha hızlı bağ kurmasını, kişileştirmesini sağlar. Çünkü çocuk gördüğünü, yaşadığını yakın çerçevesiyle bağdaştırmak ister (Cotton, 2000, ss. 68-69). Bu konular ne kadar eğitim bilimin ve eğitim bilimcilerin tartışma alanlarına girse de; tasarımcının gerçek bir iç görü oluşturabilmesi bakımından bu soruları sorması, sorunu, ihtiyacı tanımlaması, bir tasarım çözümü üretebilmek adına son derece önemlidir. Bu nedenle tasarımcılar, farklı disiplinlerle özellikle eğitimciler ile birlikte çalışmalıdır.

Türkçe Okuma Ağacı modelinin eğitimde yaygınlık kazanması noktasında en önemli konu, bu öğrenme metodunun sınıfta uygulamakla görevli öğretmenlerin konuya yönelik görüş ve tutumlarıdır. Metoda yönelik öğretmen görüşlerinin alınması son derece önemli olup, modelin başarısında belirleyicidir. Bu nedenle proje uygulama aşamasında öğretmen, öğrenci ve ebeveynlerle ön test, ve test aşaması yapılmalı ve bu deneyimi eğitimcilerin diğer meslektaşlarına aktarmaları sağlanmalıdır.

1.3 Türkçe Okuma Ağacı Kitaplarının Hedef Kitleleri

Türkçe Okuma Ağacının hedef kitleleri 4-7 yaş grubu okul öncesi ilköğretim hazırlık sınıf öğrencileridir. Okul öncesi eğitim, zorunlu öğrenim çağına henüz gelmemiş ilköğretim hazırlık sınıf öğrencilerini kapsamaktadır.

Okul öncesi eğitim kitapları, ilköğretim hazırlık öncesi dönemi çocukların anlayış ve algılama düzeyine uygun hazırlanmalıdır. Hedef kitlenin anlayış ve algılama düzeyi özellikleri, tasarlanan kitapları, öncelikle içerik, anlatım ve biçim yönünden belirlemekte ve aynı zamanda da sınırlamaktadır. Hikayelerin; yaratım, resimleme ve tasarım sürecinde, bu kitapları okuyacak yaş grubunun gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır (Sever, 2006a, 2000c; Capper, 2013; Kiefer 1993b). Bu yüzden de hedef kitle analizinin iyi yapılması gereklidir. Hikayelerin yaratılma sürecinde yazar, eğitimci, pedagog, psikolog ve görsel yaratıcı grubun ortak çalışmaları, bu yaş grubu çocukların, gelişim psikolojisi açısından daha yararlı, amaca hizmet eden kitaplarla tanışmalarını sağlayacaktır. Resimleme ve görsel tasarımdaki renk seçimlerinde çocukların gelişim ve algılayış düzeyleri dikkate alınmalıdır (Alpay ve Anhegger, 1975; Sever, 2006a).

“7 yaşından itibaren çocuklar, estetik gerçekçilik evresindedirler ve sanat yapıtında resmedilen kişinin duygularıyla özdeşim kurarlar. Bu evreden itibaren renklere ilişkin uygun olma, gerçeklik algıları gelişmeye başladığı için resimlerde kullanılan renkler, gerçekte resmedilen nesnelere kabul edilebilir özelliklerini yansıtmalıdır” (Parsons, Johnston ve Durham, 1978, ss. 96-97 aktaran Karatay ve Pektaş, 2012, s. 81).

“Aynı şekilde 2-9 yaşlar arasında çocuklar, esnek ve yuvarlak çizgili resimlerden hoşlanırken, 9 yaşından sonra daha gerçekçi düşünmeye başladıkları için yuvarlak ve esnek çizimli resimler yerine, gerçeğine uygun resimlerden hoşlandıkları bilinmektedir” (Karatay, 2011, s. 81).

Prof. Dr. M. Orhan Öztürk, 3-6 yaşları arasındaki çocuğun ruhsal gelişim özelliklerini şöyle sıralamıştır: 1) Dil ve algılama, anlama, düşünme gibi “bilişsel yetilerin” hızla gelişmesi, 2) “Ben-merkezci” olmaktan çıkarak topluma yönelmesi, 3) Duygusal tepkilerin “neşe, öfke, korku, tehlike algısı” saptanması ve bunların ayrışması, 4) Cinsel kimliğin oluşmaya başlaması, 5) Çocuğun en önemli etkinliği olan oyun oynama ile “yaşamdaki olayları, yineleme, imgelem ve dünyasının

genişlemesi” 6) “Sorma-bilme dürtüsünün” artarak büyümesi, 7) Büyüsel, animist, somut düşüncenin bu dönemde varlığını koruması (Öztürk, 2006, ss. 21-22).

Jean Piaget (1968), çocuk psikolojisi ve algısı üzerine çalışmalar yapmıştır. Yapılan araştırmalardaki genel kanı, 3-6 yaş grubu çocukların dikkat sürelerinin kısa ama hafızalarının kuvvetli, hayal güçlerinin ise harekete geçtiği bir dönem olduğu yönündedir.

“İsviçreli psikolog Piaget çocukların bilişsel gelişimlerini anlamaya yönelik eğitimsel açıdan büyük önem taşıyan çalışmasında, bilişsel gelişimin olgunlaşma ve çevreyle kurulan etkileşimin sonucunda oluşturduğunu öne sürmüştür” (Kiefer ve diğerleri, 2007; aktaran Veziroğlu 2009, s. 59).

3-6 yaş arasındaki “oyun çağındaki” çocuk, konuşabilmesi ve diğer kişilerle bu yolla iletişim kurmaya başlaması, çevresini genişletmektedir. “Piaget’in dediği gibi çocuk, “bene-dönük” bir durumdan “topluma dönük” bir duruma doğru hızla ilerlemektedir” (Öztürk, 2006, s. 23).

Piaget bilişsel gelişimin evrelerini “duyu-motor dönem” (0-2 yaş), “işlem öncesi dönem” (2-7 yaş), “somut işlemler dönemi” (7-11 yaş), “soyut işlemler dönemi” (11 yaş ve sonrası) olarak tanımlar (Veziroğlu, 2009, s. 59). Bu “işlem öncesi dönem” (2-7 yaş), çocuğun kitaplardaki resimleri anlamaya, yakın çevresiyle ilişkilendirmeye, aynı zamanda sevdiği karakterle özdeşleşmeye ve ilişki kurmaya başladığı dönemdir. Bu yolla kelimeleri öğrenmeye, eş anlamlı ve zıt anlamlı kelimeleri kavramaya, kelime haznesini geliştirmeye başlar. Kitabı sadece dinlemek değil, bunların üzerinde konuşmayı da isteyen çocuk artık resimlerdeki ayrıntılara dikkat etmeye ve resimler üzerinde konuşmaya bu dönemde başlamaktadır.

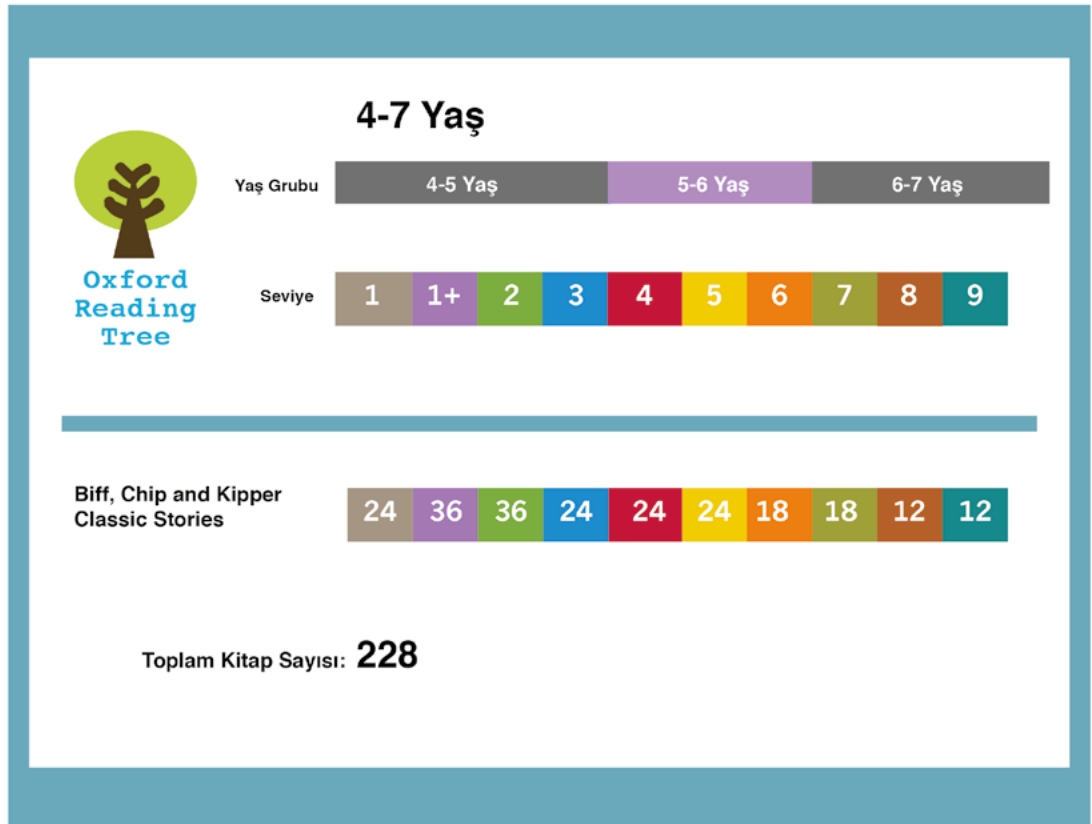
Çocuk, kitaplarla ilk resimler yoluyla tanışır. Daha sonra yaş grubuna göre resimlerin yanına sırayla kelimeler, cümleler, cümleler ile anlatılan hikayeler gelir. Türkçe Okuma Ağacındaki hikayelerde metinler, öğrencilerin yaş gruplarına, düzeylerine ve anlayış farklılıklarına göre tasarlanmıştır. Seviye farklılıkları ve seviyelere göre içerik ve biçim bu yüzden oluşturulmuştur. Her yaş grubunun algılamasının birbirinden farklı olduğu için, tasarımda dikkat edilecek özelliklerde bazı değişiklikler göstermektedir.

Genel olarak çocuğun yaş grubuna göre tasarımın değişkenleri şöyle özetlenebilir: 1) Resimlerin ve yazı karakteri seçiminin çocuğun yaş grubuna uygun olması, 2) Yazı karakterinin büyüklüğünün yaş grubuna göre seçilmesi ve kolay

okunur olması, 3) Yaş grubu psikolojisine uygun, eğlenceli, dikkat çekici bir renk anlayışı benimsenmesi, 4) Kitap boyutlarının çocuğun yaş grubuna göre belirlenmesi.

Okul öncesi çocukların, içinde buldukları sosyal yapıda okul ve arkadaş ortamında arkadaşlık kavramını kazanmalarında, yaratıcılıklarının artmasında, kelime haznelerinin gelişmesi ve kavramları anlamaya başlamalarında okuma ağacı modeli seri kitaplarının büyük rolü vardır (Capper, 2013, ss. 97-98).

1.4 Oxford Okuma Ağacı Kitaplarının Yaş Grubu, Kitap Renk Kodu ve Seviye Grubuna göre Grafik Şeması

Görsel 1: Oxford Reading Tree Şeması

Oxford Okuma Ağacı “*Biff, Chip and Kipper Classic Stories*” kitapları üç farklı yaş grubu ve üç farklı seviyeden oluşmaktadır: **4-5 yaş grubu, Seviye 1-2-3** olarak; **5-6 yaş grubu, Seviye 4-5-6** olarak; ve **6-7 yaş grubu** ise **Seviye 7-8-9** olmak üzere toplam 228 kitaptan oluşmaktadır.

Oxford Okuma Ağacı Seviye 1, kendi içinde “Bir (1)” ve “Bir Artı (1+)” olarak iki farklı seviyeden oluşmaktadır. “Seviye 1 ve 1+” için renk kodu açık mor olarak belirlenmiş olup, toplam 36 hikaye kitaptan oluşmaktadır.

Oxford Okuma Ağacı Seviye 2, yeşil renk olup, toplam 36 kitap, Seviye 3, mavi renk olup, toplam 24 kitap, Seviye 4, kırmızı renk olup, toplam 24 kitap, Seviye 5, sarı renk olup, toplam 24 kitap, Seviye 6, turuncu renk olup, toplam 18 kitap, Seviye 7, yeşil renk olup, toplam 18 farklı kitap, Seviye 8 ise, kahverengi renk olup, toplam 12 kitap, Seviye 9 ise, turkuaz renk olup, toplam 12 kitaptır. Tüm hikayelerin yazar ve çizeri Roderick Hunt ve Alex Brychta’dır.

1.5 Türkçe Okuma Ağacı Kitaplarının Yaş Grubu, Kitap Renk Kodu ve Seviye Grubuna göre Grafik Şeması

Görsel 2: Türkçe Okuma Ağacı Şeması

Türkçe Okuma Ağacı kitapları üç farklı yaş grubu ve üç farklı seviyeden oluşmaktadır: **4-5 yaş grubu, Seviye 1-2-3** olarak; **5-6 yaş grubu, Seviye 4-5-**

6 olarak; ve **6-7 yaş grubu** ise **Seviye 7-8-9** olmak üzere toplam 204 kitaptan oluşmaktadır.

Türkçe Okuma Ağacı Seviye 1, kendi içinde “Bir (1)” ve “Bir Artı (1+)” olarak iki farklı seviyeden oluşmaktadır. “Seviye 1 ve 1+” için renk kodu turuncu olup, her bir seviye 18 kitaptan oluşan toplamda 36 kitaptır.

Oxford Okuma Ağacı Seviye 2, kırmızımsı turuncu renk olup, toplam 36 kitap, Seviye 3, pembe renk olup, toplam 24 kitap, Seviye 4, kırmızı renk olup, toplam 24 kitap, Seviye 5, açık yeşil renk olup, toplam 24 kitap, Seviye 6, koyu yeşil renk olup, toplam 18 kitap, Seviye 7, turkuaz renk olup, toplam 18 farklı kitap, Seviye 8 ise, mavi renk olup, toplam 12 kitap, Seviye 9 ise, mor renk olup, toplam 12 kitaptır. Seviye 1-2-3 hikayelerinin yazarı Zeynep Candır, çizeri ise M. Kutlukhan Perker’dir.

1.6 Oxford Okuma Ağacı Kitaplarında Bulunan Ana Karakterler

Oxford Okuma Ağacı kitaplarında bulunan karakterler “*ana karakterler*” ve “*ana karakterlere yardımcı ve/veya destekleyici karakterler*” şeklindedir. İkincil karakterler ise hikayeye göre ortaya çıkan ve sonrasında kaybolan karakterlerdir. Bazen ikincil karakterler başka bir ikincil karaktere de bağlı olup hikayeler arası gezici olabilmektedir (Nikolajeva, 2002, s. 112).

Kitaplarda ana karakterler beş kişilik bir aileden oluşmaktadır. Anne, baba ve çocukları Chip, Biff ve Kipper’dir. Ailenin sevimli köpeği ise Floppy’dir. Büyükanne (Grandma) ise şehirdışında başka bir yerde yaşamasına rağmen onlara gelip kalır, çocuklar da büyükannelerine ziyarete giderler. Bu yüzden büyükanne, Nikolajeva’nın tanımıyla “*ana karakterlere yardımcı karakter*” grubundan sayabiliriz (Nikolajeva, 2002, s. 112).

Komşuları ve yakın arkadaşları ise dört kişilik bir aileden oluşmaktadır. Anne, baba ve çocukları Wilma ve Wilf’dir. Chip, ve Biff’in aynı zamanda okul arkadaşlarıdır. Komşuları ve sınıf arkadaşları ise Anneena ve annesidir. Komşuları ve sınıf arkadaşları Nadim ve babası. İleri seviyelerde farklı hikayelerde karşılaçığımız sınıfa sonradan dahil olan sınıf arkadaşları yaramaz Rosie ve Sam’dir.

Dikkati çok çabuk dağılabilecek bu yaş grubu çocukların kitapla daha uzun süre ilişki kurmalarında, kendilerini kahraman karakterlerden biriyle özdeşleştirmelerinde hikaye oluşturma sürecinde karakter yaratımı son derece önemlidir (Nikolajeva, 2002, ss. 112-113).

Türkçe Okuma Ağacı kitapları yaratımı sürecinde ana karakterlerin iyi incelenmesi ve karakter tasarım sürecinde aile ağacı oluşturma açısından yararlanılmıştır.

Görsel 4: Chip, Biff, Kipper ve Floppy

1.7 Türkçe Okuma Ağacı Kitaplarında Bulunan Ana Karakterler ve Analizleri

Her insan yaşamını bir toplumsal çevrede gerçekleştirir ve ilişkilerini çevrenin değişken dinamikleriyle şekillendirir. Kahraman(lar)'ın yaşadığı toplum, kültürel ve toplumsal çevrenin özellikleri çocuğun karakter etkileşimi ve özdeşim açısından önemlidir. Bu etkileşimin gerçekliğe yakınlığı ve aynı zamanda hayal gücünü tetikleyecek şekilde açık uçlu yaratımı çocuk okuyucu algısı tarafından karakterin etkisini artırır (Nikolajeva, 2002, s. 112).

“Karakter(ler), yazar tarafından geliştirilmiş, biçimlendirilmiş olan kahraman / kahraman(lar)ın bütün kişilik özelliklerini somutlayan bir addır. Bir yapıtta, olayı yönlendiren en önemli kişi, “kahraman” veya “temel kişi”; anlatılanlarla dolaylı ilgisi olan kişiler ise, “yan kişi(ler)” olarak adlandırılır. Çocuk okurlar, kahramanların kişilik özelliklerinden etkilenir, kahramanların düşünce, davranış ve eylemlerine öykünür, kitaplardaki kahramanlarla özdeşim kurarlar” (Sever, 2006a; s. 49).

Hikyedeki kahramanlar ve yan karakterler davranışlarıyla, eylemleriyle, fiziksel özellikleri ile oluşturulur. Kahraman(lar) ve yan karakterlerin kişilik özellikleri karakter yaratım aşamasında hem yazar hem de çizer açısından önemlidir. Kahramanın yaşadığı olaylar ya da başından geçen olayların hikayede tutarlılığı,

kahramanın hikaye sürecinde geçirdiği değişimin inandırıcılığı çocuk okurun kahramana öykünmesine neden olur. Çocuğun, kitapla daha fazla etkileşim kurmasını sağlar, kendisini kahraman yerine koyup hayal gücünde yeni hikayeler yaratmasına yardımcı olur (Nikolajeva, 2002, s. 112).

Türkçe Okuma Ağacı kitaplarında ana karakterler dört kişilik bir aileden oluşmaktadır. Anne, baba ve çocukları Zeynep ve Kerem'dir. Ailenin sevimli kedisi ise Çengel'dir. Daha ileri seviyelerde Zeynep'in kuşu Bezgin de hikayelere dahil olacaktır. Anneanne, babaanne ve dedeleri ise şehirdışında yaşamaktadırlar. Çocuklar anneanne ve dedelerine Antalya'ya, babaanne ve dedelerine ise Bursa'ya yaz tatillerinde ziyarete giderler. Ailenin diğer üyeleri kuzenler, teyze, hala ve dayı olup, yan karakter olarak hikayelere daha ileri seviyelerde dahil olmaktadır.

Kerem:

Ailenin en küçüğü, 7 yaşında, çok zayıf bir çocuk değil, orta boylu. Genellikle spor ayakkabı, pantolon, tişört, şort giyiyor. İyi kalpli. Sonraki seviyelerde haylaz, çok dağınık. İyimser, meraklı, hayalperest, macera tutkunu, yardımsever. Hayvanları çok sever. İlk seviyelerde çok uyumlu ve barışçıl. (Chip ile Kipper karışımı bir karakter.)

Görsel 5: Kerem

Kedisi Çengel'i çok seviyor. Dayısı Kâşif'i işbirlikçisi olduğu için ve dedelerini çok seviyor, onlarla çok iyi anlaşıyor. Genel olarak eğlenceyi ve macerayı seviyor. Mangala, genel olarak yeme içmeye bayılıyor. Futbol oynamayı çok seviyor. Zeynep'le kuzeni Murat'la çok iyi anlaşıyor.

Sonraki seviyelerde, ikisiyle de gizli bir rekabet içinde olacak. 9. seviyelerde dersleri çok kötü. Genellikle akşamları; babası çalışma odasına, annesi dinlenmeye çekildiğinde, Kerem için bir macera, bir proje ya da eğlenceli bir aktivite planlama zamanı. Çengel hep peşinde, ablası Zeynep ensesinde. Hafta sonları ailece gidilen yerlerde de Çengel ve dolayısıyla macera, Kerem'in peşini bırakmıyor. Kerem Çengel'le ve eve sıkça, gizlice getirdiği başka hayvanlarla birlikte yatmak istiyor; ama yasak. Arada kaçamak yapıyor. Abartmadığı sürece annesi fark etmemiş gibi yapıp göz yumuyor.

Çocukların sevdiği abur cubur yiyecekleri çok seviyor. En çok da “su böreği” yemeye bayılıyor. Genel olarak sevimli bir çocuk.

Görsel 6: Zeynep

Zeynep:

İnce yapılı, kısa saçlı, 10 yaşında, boyu Kerem'den birazcık daha uzun. Daha çok etek ve gömlek giymeyi tercih ediyor. Rengârenk tokalar takıyor. Sevgi dolu,

neşeli, eğlenceli bir kız çocuk karakteri. Ayakları yere basan, akıllı, iyi kalpli bir kız çocuğu.

İlk seviyelerde Kerem'le çok uyumlu, ona ve herkese karşı sevgi dolu, yardımsever (Biff gibi bir karakter). 9. seviyelerde kişisel özellikleri belirginleşmeye başlıyor. Yine sevgi dolu, sevimli, iyi niyetli ama sırdaşıktan ziyade olan biten – özellikle anneden gizlenen- her şeyi annesine ve babasına anlatmayı doğru buluyor. Bunu kötü niyetli olduğundan değil; yapılması gerektiğine inandığı için yapıyor.

Kerem'in sorumsuz davranışlarına, Çengel'in dökülen tüyelerine sinirleniyor. Bezgin'i, evin bahçesindeki ağaçta buluyor, sahipleniyor. Kafesini temizlemek onun işi. Dansa, müziğe meraklı, günlük tutmayı seviyor. Özel bir çıkartma koleksiyonu var.

İlk seviyelerde cinsiyet ayrımı yok. Kardeşiyle ve onun arkadaşlarıyla bir arada. Sonradan kendi arkadaşlarına yöneliyor, yalnız vakit geçirmeyi de seviyor. Dersleri çok iyi. Bu yüzden ve pek çok konuda aile bireylerinin takdirini topluyor.

Görsel 7: Anne

Anne (Burcu-Bankacı):

Orta kilolu, kumral, düz saçlı; saçları orta uzunlukta, 40 yaşında. Orta boylu bir kadın. Dış görünüşüne önem veriyor. İşe giderken şık giyiniyor. Evdeyken, rahat kıyafetler tercih ediyor. Çok titiz, düzenli ve kuralcı bir kadın ama despot değil; anlayışlı. İlgili, sevgi dolu bir anne. Çengel'in ona fazladan iş çıkarmasına kızıyor. Yine de onu çok seviyor. Kerem'in eve getirdiği hayvanlarla yatmasına sinirleniyor. Ev-dekorasyon dergileri okumayı, sakince kendi kendine vakit geçirmeyi seviyor.

Evde "dinlenmek" onun için büyük keyif. Çocuklarla vakit geçirmeyi, ailesine vakit ayırmayı seviyor. Ev dekorasyonuna çok meraklı. Finans sektöründe çalışıyor. Hafta içi, gündüzleri çalıştığı için evde olmuyor. Akşamları erkenden dinlenmeye çekiliyor. Hafta sonlarını ailesiyle geçirmeyi seviyor. Ailece yapılacak hafta sonu aktivitelerini genellikle o düzenliyor. Kerem ve Zeynep ile birlikte sinemaya, tiyatroya, alışverişe gidiyorlar. Anneanne'yle uzun telefon konuşmaları yapıyor. Bu konuşmalar sırasında genellikle evde bir olay patlak veriyor.

Görsel 8: Baba

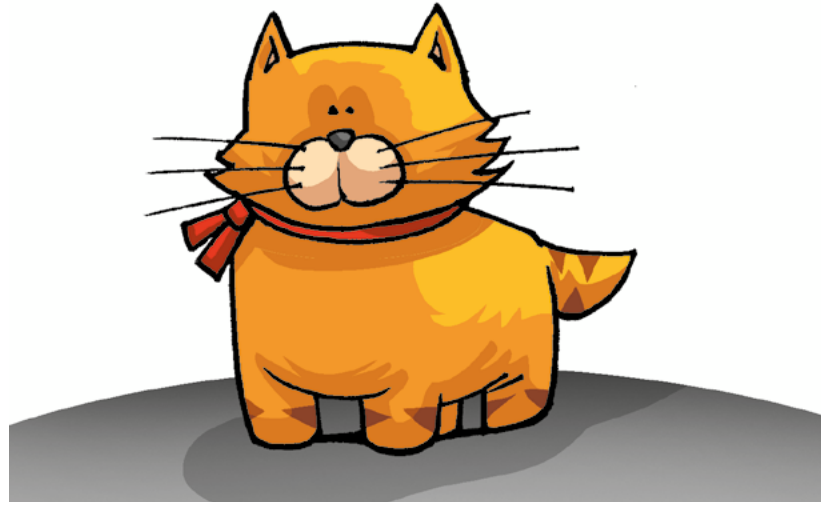
Baba (Orhan-Gazeteci):

Ne zayıf ne şişman, uzun boylu, kumral, 44 yaşında. Evdeyken rahat kıyafetler; genellikle pijama, pantolon, tişört giyiyor. İşe giderken ya da işten döndüğünde şık oluyor fakat iş kıyafetleriyle rahat hissetmiyor.

Sakin, yumuşak mizaçlı, bazen çocuklarla çocuk olabilen, komik hallere düşen bir adam. Ailesine, çocuklarına düşkün, onlara her zaman yardımcı. Bazen kızdığı, sinirlendiği oluyor. Tatlı-otoriter ama sert değil. Genellikle sevgi dolu ama özellikle o çalışırken gürültü yapılmasına kızıyor. O yokken ya da habersizce çalışma odasına girilmesine kızıyor.

İlk seviyelerde sadece bazı mimikleriyle duygularını belli ederken, dokuzuncu seviyelerde Kâşif ile tatlı bir çekişme içinde görünüyor.

Eşini ve çocuklarını çok seviyor. Fotoğraf çekmeye, seyahat etmeye meraklı. Gazete, kitap okuyor. Tamirata meraklı; fakat sonuç hep başarısız. Evde bir çalışma odası var. Bazen, geceleri geç saatlere kadar burada vakit geçiriyor. Çalışma odasına girdiğinde, evde ne olup bittiğini kesinlikle duymuyor. Çocukların ve Çengel'in bu odaya girmeleri yasak.

Görsel 9: Çengel

Çengel:

Şişko, sarman renkli, genç bir kedi. Genellikle tüyleri dağınık. Sempatik, saf ve şaşkın bakışlı. Çok meraklı, akıllı fakat çoğu zaman merakına yenik düştüğü

için başı dertten kurtulmayan; nerede ve ne yapıyor olursa olsun, gördüğü küçük bir ayrıntıya takılıp peşinden gidebilen, biraz şaşkın, komik bir kedi. Rahatına çok düşkün. (Evin her köşesi, kendi özel odasıymış gibi bir tavır içinde) Pasaklı (Eve sürekli kir içinde geliyor.) Oyuncu (Olmadık yerlerden çıkıp herkesi korkutuyor.)

En yakın dostu Kerem. Onu çok seviyor, arkadaşlarını kıskanıyor. Bezgin'e sinir oluyor. Özellikle onun Zeynep tarafından yere göğe sığdırılmamasına dayanamıyor. Ev ahalisinin ilgisi Bezgin'in üzerindeyken kuduruyor. Elinden gelse Bezgin'i bir kaşık suda boğacak. Rahatının bozulması, uyandırılmak onu kızdırıyor. Bazen sevilme istiyor. Sevgiye ve ilgiye alışık bir kedi. Merak uyandıran her şey, Kerem'in içinde olduğu her aktivite, yiyeceklerin her türlü ilgi alanına giriyor.

2. OXFORD OKUMA AĞACI KİTAPLARININ 4-5 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA GÖRE TASARIM ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Oxford Okuma Ağacı kitaplarının tasarım özelliklerinin incelenmesi, Türkçe Okuma Ağacı kitaplarının tasarımı aşamasına yardımcı olmuştur. Oxford Okuma Ağacı kitapları üç farklı yaş grubu ve dokuz farklı seviyeye göre tasarlanmıştır: **4-5 yaş grubu, Seviye 1-2-3** olarak; **5-6 yaş grubu, Seviye 4-5-6** olarak; ve **6-7 yaş grubu ise Seviye 7-8-9** şeklindedir. Bu tezde, Oxford Okuma Ağacı Kitaplarının 4-5 yaş grubu çocuklara göre tasarım özelliklerinin incelenmesi 1) Metin Tasarımı, 2) Görsel Öğelerin Tasarımı, 3) Kapak Tasarımı, 4) Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri şeklinde yapılmıştır.

Görsel 10: Oxford Okuma Ağacı Seviye 3 Kitap Örnekleri

4-5 yaş grubu çocuklara göre Seviye 1-2-3'ün tasarım özelliklerinin incelenmesi:

Oxford Okuma Ağacı Seviye 1, kendi içinde “Bir (1)” ve “Bir Artı (1+)” olarak iki farklı seviyeden oluşmaktadır. “Seviye 1 ve 1+” için renk kodu açık mor olarak belirlenmiş olup, toplam 36 hikaye kitaptan oluşmuştur. Kapak hariç toplam sayfa sayısı 8 ve 12 olmak üzere iki farklı şekildedir. Oxford Okuma Ağacı Seviye 2 (iki), yeşil renk olup, toplam 36 farklı hikaye kitaptan oluşmaktadır. Kapak hariç toplam 16 sayfadır. Oxford Okuma Ağacı Seviye 3 (üç) ise, mavi renk olup, toplam 24 farklı hikaye kitaptan oluşmaktadır. Kapak hariç toplam 16 sayfadır. Seviye 1-2-3'deki hikayelerin yazar ve çizeri Roderick Hunt ve Alex Brychta'dır.

Görsel 11: Oxford Okuma Ağacı Seviye 1-2-3 Kitap Renk Örnekleri

2.1 METİN TASARIMI

1. Yazı karakterinin öğrenci yaş grubuna göre doğru seçilmesi ve okunabilmesi:

4-5 yaş grubu çocuklar için, Seviye 1-2-3'deki hikaye metinlerinde yazı karakteri olarak rahat okunabilir, sans serif, yuvarlak hatlı “temel geometrik formdan” oluşan -daire, kare, ve üçgen- bir yazı karakteri seçilmiştir (Lupton,

2010, ss. 26-27). Harflerin ve kelimelerin okunabilir olması ve çocuklar tarafından kolayca algılanabilmesi için “Görsel 12” örneğindeki gibi sans serif bir yazı karakteri seçilmiştir.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m
n	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z

Görsel 12: Oxford Okuma Ağacı Yazı Karakteri Örneği

2. Yazı büyüklüğünün (punto) öğrenci yaş grubuna göre doğru seçilmesi ve okunabilir olması:

4-5 yaş grubu çocukların algılayışına göre yazı rengi ve punto büyüklüğünün seçilmiştir. Seviye 1’de, hikaye metnlerinin kendi içinde üç farklı punto kullanımı gözlenmiştir. Bu üç farklı punto kullanımı 22 punto, 24 punto ve 28 punto olarak belirlenmiştir.

Aynı seviyeden olan kitapların metnindeki bu punto farklılıkları, tasarım hatası olarak değerlendirilmeli ve bu konuya dikkat edilmelidir. Seviye 2’de, metinlerde tek tip yazı puntosu belirlenmiş, 24 punto olarak sabitlenmiştir. Seviye 3’te ise, metinlerde tek tip yazı puntosu belirlenmiş, 22 punto olarak sabitlenmiştir. 4-5 yaş grubu çocukların algılama özelliklerini dikkate alıp, her seviye için tek tip punto seçerek, kitap metnlerinde tasarımda seçilen puntunun seviyeye göre uygulanması gerekmektedir.

Okuma deneyimine yeni başlamış bu yaş grubu çocuklar için, tasarımda yazıları kolay algılamaları ve okuyabilmeleri için, beyaz sayfada siyah yazı rengi kullanılmıştır.

3. Metinlerin tasarımı ve satır uzunluğunun okunabilir ölçülerde olması:

Okuma deneyimine yeni başlamış bu yaş grubu çocuklar için hikayeler, bu seviyelerde kelimelerden ve kısa cümlelerden oluşmaktadır. Her bir cümle için uzun olmayan bir satır mesafesi belirlenmiştir. Seviye 1’de en uzun cümle 8 kelimedenden oluşmaktadır. Seviye 1’de metinler genellikle soldan blok kullanılmış olup, sayfa kenarından soldan 2 cm içeride başlamaktadır. Bu metin kullanımı, bir kurumsal tasarım tercihi olmayıp, bazen 3 cm, 3.5 cm, hatta 4 cm civarı sayfa kenarına göre farklı mesafelerde başlamaktadır. Cümleler genelde soldan blok kullanılırken, birden aynı hikaye kitabında sayfada ortadan blok cümleler de tespit edilmiştir. Örneğin: Seviye 1 “The Ice Cream” kitabında, birinci sayfada cümle soldan 3 cm içeride ve soldan blok olarak kullanılmıştır. İkinci sayfada, metin sayfa kenarına soldan 3.7 cm içeride, iki satır ortadan blok kullanılmış olup, yine aynı metin sayfaya ise eşit olarak ortadan bloklanmamıştır. Devam eden sayfalarda metinler yine sayfaya soldan blok olarak başlatılmış olup, 3 cm, 3.4 cm, 3.7 cm ve 4 cm olarak farklı metin başlangıç kullanımları görülmektedir. Bunun gibi hatalara Seviye 1-2-3 kitaplarında sıkça rastlanmaktadır. Diğer bir örnek Seviye 1; “The Headache” adlı hikaye kitabında ise, metinler soldan blok kullanılmış olup, sayfa kenarından yine soldan 2 cm içeride başlamaktadır. Aynı şekilde yine Seviye 1’de “Chip’s Robot” adlı kitapta, tüm sayfalarda metinler soldan blok kullanılıp, sayfa kenarından soldan 2 cm içeride başlarken, sadece sayfa 8’de metin sayfa kenarından soldan 0.8 mm. içeride başlamaktadır. Sayfa kesim payına bu kadar yakın bir metin başlangıç kullanımı bir tasarım hatası olarak tespit edilmiştir.

Seviye 2’de en uzun cümle 10 kelimedenden oluşmaktadır. Cümleler genellikle tek satır veya iki satırdır. Seviye 3’te ise en uzun cümle 13 kelimedenden oluşmaktadır. Cümleler genellikle tek satır veya iki satırdır, üç satır olan metin hiç yoktur. Seviye 2 ve 3’te metinler genellikle soldan blok kullanılmıştır, bu seviyelerde de Seviye 1 kitaplarında görülen metinlerin ortadan blok kullanımları yine bazı kitaplarda tespit edilmiştir.

Metinlerin başlangıç noktalarının sayfa kenarından soldan belirli bir mesafe bırakılarak başlatılması kuralı bazı kitaplarda uygulanmış, bazı kitaplarda ise uygulanmamıştır. Bazen kurallı başlayıp, kalan sayfalarda kural dışı kullanımlar tıpkı Seviye 1 örneklerindeki gibi gözlemlenmiştir.

4. Satırlar arası boşlukların (leading) dengeli olması:

İki satır arası bırakılan boşluk, okuma deneyimine yeni başlamış bu yaş grubu çocuklar için standart leading kullanımından biraz daha fazladır. Seviye 1’de en uzun cümle 8 kelimedenden, Seviye 2’de en uzun cümle 10 kelimedenden, Seviye 3’te ise en uzun cümle 13 kelimedenden oluşmaktadır. Cümleler genellikle iki satırdır, üç satır olan metin hiç yoktur. Bu şekilde normalden biraz daha fazla açık espas leading kullanımı cümle takibini kolaylaştırmaktadır (Lupton, 2010, ss. 91-95).

5. Harfler arası boşlukların (kerning) dengeli olması:

İki harf arası bırakılan boşluk, okuma deneyimine yeni başlamış bu yaş grubu çocuklar için standart espas kullanımından biraz daha farklı olup normalden biraz daha fazla yani açık espas kullanılmıştır. Bu kullanım çocukların daha rahat okumalarını, kelimeleri ve cümleleri daha rahat takip etmelerini sağlamaktadır.

Görsel 13: “The Baby-sitter”

6. Metnin sayfadaki bütünlüğünün genel kompozisyonda dengeli olması:

Metinlerin sayfadaki bütünlüğü, genel kompozisyonda genellikle dengeli olup resim ile ilişkilendirilmiştir. Tasarımda metinler genelde soldan belirli bir mesafe bırakılarak içeride başlatılmış olup, resimlerin yüksekliklerine göre metinler değişkendir. Bu belirli mesafe, bir kurala göre tasarlanmamıştır. En kısa cümle tek bir kelimeden oluşmaktadır. En kısa ve en uzun cümlelerin tasarımdaki yeri, metnin sayfadaki bütünlüğünün genel kompozisyonda dengeli olup olmamasını sağlamaktadır. Bu yüzden metinlerin başlangıç noktalarının belirlenmesi ve bir kural dahilinde tüm kitaplarda aynı kuralın uygulanması tasarımda tutarlılık ve kompozisyonda denge sağlayacaktır. Örneğin: Seviye 1 “The Wheel” adlı hikayenin 12. sayfasında, Seviye 2 “The Baby-sitter” adlı hikayenin 16. sayfasında cümlenin ikinci satırı sayfa kenar kesimine çok yaklaşmıştır (Bkz. Görsel 13). Metnin genel kompozisyonda sayfada dengesiz ve hatalı kullanımına örnek olarak bu iki uygulamayı gösterebiliriz.

7. Sayfa numaralarının ayrı bir tasarım unsuru olarak değerlendirilmesi:

Sayfa numaralarında yazı karakteri olarak, hikaye metinlerinde kullanılan aynı yazı karakteri ailesinin light’ı kullanılmıştır. Yazı rengi siyah olup, yazı büyüklüğü ise 14 puntodur. Sayfa numaraları bilgilendirici olup, sayfanın sol alt ve sağ alt köşelerine gelecek şekilde tasarlanmıştır. Kitaplarda sayfa numaraları tüm tasarımlarda aynı yerden başlamamaktadır. Sol sayfa rakamının sayfadaki yeri, sol kenar ve aşağı kenar boşluğundan içeride farklı mesafeler bırakılarak uygulanmıştır. Aynı sorun karşı sayfada sağ sayfa rakamı içinde geçerlidir. Bu şekilde karşılıklı ve tek tek sayfalar değerlendirildiğinde, sayfa numaraları her bir kitapta -hata olarak belirleyebileceğimiz- kenar payına farklı mesafelerde durmaktadır.

Ayrıca Seviye 2 “The Baby-sitter” hikaye kitabının sol sayfalarında, sayfa 2-4-6-8-10-12 ve 14’te, sayfa numaraları resmin içine yerleştirilmiş olup, resimle sayfa numarası karışmıştır. Sayfa numaraları resmin bir parçası gibi durmaktadır. Sayfa 8’de ise sayfa numarası okunmamaktadır (Bkz. Görsel 14 detay). Diğer bir örnek ise Seviye 1 “Can You See Me” hikaye kitabının bu sefer sağ sayfa 5’te görülmektedir. Bu tarz kullanımlar sayfa numaralarının ayrı bir tasarım unsuru olarak değerlendirilmemesinin, rastgele uygulanmış olmasının bir örneğidir.

Görsel 14 ve 14 (detay) : “The Baby-sitter”, sayfa numarası 8

8. İçindekiler listesinin işlevsel ve etkili biçimde tasarlanması:

İçindekiler listesi ait olduğu seviye grubu ile ilişkili hikayeleri dikkate alarak oluşturulmuştur. Arka kapakta hikaye adlarının yazılması, bu seviyedeki başka hikayeleri bir kerede görmemizi sağlamaktadır. Seviye bilgisini ve aynı zamanda aynı seviyeden kitapları bir kerede okuyucunun görebilmesi bilgilendirici ve fonksiyoneldir.

2.2 GÖRSEL ÖĞELERİN TASARIMI

1. Görsel öğelerin diğer öğeler ile birlikte düşünülüp tasarlanması, sayfa tasarımında bir bütünlüğünün olması ve görsel devamlılığın sağlanması:

İllüstrasyonların resmedilmesinde ve görselin sayfaya yerleştirilmesinde iki farklı tasarım tercihi gözlenmiştir. Birinci tasarım, resim beyaz sayfanın içine sayfanın kenarlarından belirli boşluk bırakılarak eşit şekilde ortalanmıştır. İllüstrasyonların kenar çerçevesi suluboya tarzıyla yumuşak daha serbest bir anlayışla resmedilip sayfaya eşit kenar boşlukları bırakılarak yerleştirilmiştir (Bkz. Görsel 15-16-17).

Görsel 15: “The Jumble Sale” tek sayfa resim kullanımı

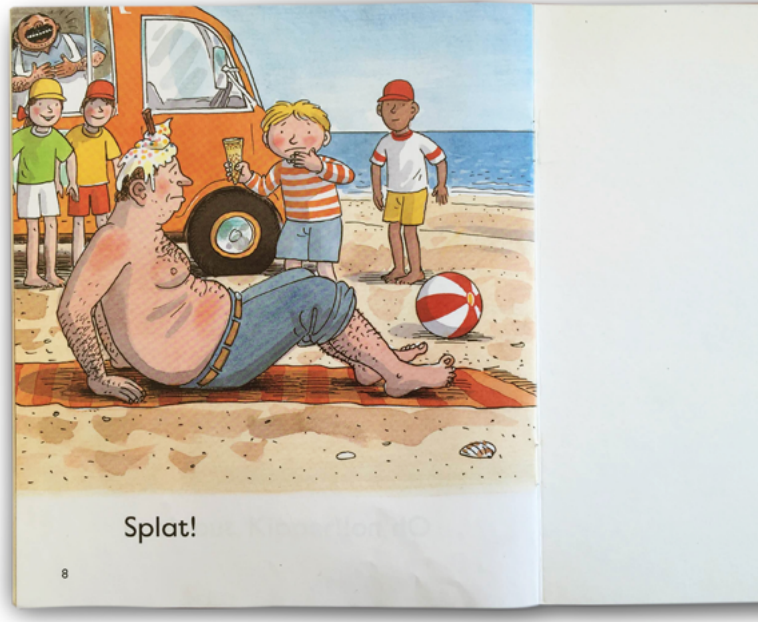
Görsel 16: “Push” çift sayfa resim kullanımı

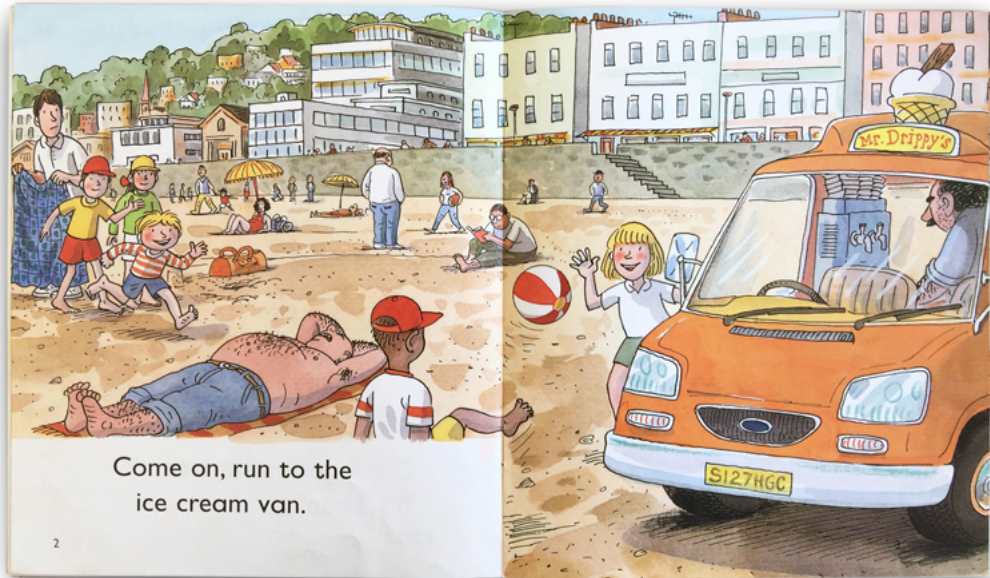
Görsel 17: “The Hole in the Sand” farklı resim kullanımı

İkinci tasarım tercihinde ise görseller sayfa kenarlarına üç kenardan silme şeklinde yerleştirilip, resimler kesilerek kadraj alınmıştır (Bkz. Görsel 18-19-20). Bu iki farklı tasarım anlayışının seçilmesi tamamen tasarımcının tercihidir. Resim alanları sabit tutulup, ilgili metinlerle alt alta gelecek şekilde ilişkilendirilmiştir. Bu da genel tasarımda bütünlük algısı yaratmıştır. Metin tasarımı bölümü, 2.1:6.

maddesinde belirtilen metinlerin başlangıç noktalarının belirlenmesi ve tüm kitaplarda aynı kuralın uygulanması tasarımda tutarlılık ve kompozisyonda görsel denge ve bütünlük sağlayacaktır.

Görsel 18: “The Ice Cream” tek sayfa silme resim kullanımı

Görsel 19: “The Ice Cream” çift sayfa silme resim kullanımı

Görsel 20: “The Baby-sitter” çift sayfa çapraz resim ve metin kullanımı

Resimlerin tek sayfa ve çift sayfa kullanımlarındaki aynı şekilde resimler tekrarlanmıştır. Bazı hikayelerde metinler karşılıklı çapraz kullanılmıştır (Bkz. Görsel 20). Tasarımda çapraz metin kullanımı, görsel içeriğiyle ayrıca ilişkilendirilmemiştir. Karşılıklı çift sayfa resim kullanımında resmin hatalı diyebileceğimiz bir kadrarla sayfanın orta kesim yerine gelip resmin kesilmemesine özellikle dikkat edilmiştir. Sayfanın katlama noktasına dikkat edilmeden de resmedildiği örnekler tespit edilmiştir (Bkz. Görsel 19).

Kenar boşluklarının etkili ve dengeli kullanımı hem resmin okuyucu tarafından algısını artıracak, hem de hikayenin daha rahat okunmasını sağlayacaktır. Kenar boşluklarının yeterli bırakılması, gözün sayfada rahatça dolaşmasını ve tasarımın nefes almasını sağlayacaktır (Kiefer, 1993b, ss. 83-84). Genellikle resimlerle hikaye metinleri birbirine çok yakın kullanılmıştır. Bu anlamda kenar boşlukları etkili ve dengeli bir biçimde kullanılmamıştır.

2. Görsel öğelerin mesaj aktarımına yardımcı olması:

Resmedilen hikayede mesaj aktarımı yalın ve sadedir. Genellikle hikayelerdeki ana karakterler çocuklar olup, kahramanlar Chip, Biff, ve Kipper'dir. Arkadaşları Wilma ve Wilf ise kahramanların yakın çevrelerinde olup her bir hikayede kahramanların yanındadırlar. Diğer okul arkadaşları ise Nadim ve Anneena'dir.

Genellikle aile içi günlük olaylar veya arkadaşlarıyla maceraları anlatılmaktadır. Bu yüzden çizimler son derece sade çizilmiş, arka planda kalan yerler özellikle tamamlanmamıştır. Çizim stilinde yuvarlak hatlı serbest bir stil seçilmiştir. Karakterlerin yüz ifadeleri ve mimikleri belirgin çizilmiştir. Şaşırarak, kızılmak, sevinmek, düşmek gibi ifadeleri gösterebilmek için hareketler olduğundan daha abartılı çizilmiştir. Çocuğun hayal gücünün resimleri tamamlayıp bu yolla karakterleri hayal edebilmesi sağlanmaktadır.

3. Görsel öğelerin günümüz görsel anlayışına uygun bir anlayışla çizilmesi:

Her dönemin bir görsel anlayışı ve dönemsellik kodları vardır. 2016 yılı, Oxford Okuma Ağacı kitaplarının 30. yılıdır. Kitapların künyesinde ilk baskı bilgisine bakıldığında karakterlerin ve hikayenin 1986 ve 1989 yıllarında copyright'ı yazar ve çizer tarafından alınmıştır. Bundan sonraki baskılar 1989, 2003, 2005, 2008'dir. Bu tezde incelenen kitaplar 2003, 2005 ve 2008'dir. Resimlerin geçtiğimiz 30 yılda hiç yenilenmemesi genel görünüşteki bazı detayların eski kalmasını sağlamıştır.

Görsel 21: “In a Bit” Chip ve Biff Televizyon seyredirken

Resimlemelerde karakterlerin kıyafetlerinde detay belirtilmemiştir, genelde tek renk verilerek boyanmıştır. Bu yüzden kıyafetler tanımsız, karakterlerin görünüşleri ve saç stilleri günümüze göre eski görünmektedir. “Push” hikaye kitabındaki arabanın markası anlaşılmamakta ve eski durmaktadır. “The Baby-sitter” kitabındaki elektrik süpürgesi yaklaşık 20-30 yıl evvelki elektrik süpürgesi olup, çocukların ne olduğunu tanımlayabilmesi oldukça zordur. Hikayelerde günümüz teknolojisine ait

bir alet cep telefonu, laptop, bilgisayar veya tablet yoktur. Sadece “In a Bit” adlı hikaye kitabında televizyon vardır, o da tüplü ekran bir televizyondur.

Resimlerdeki saç modelleri, kıyafetleri, ev aletleri, evin dekorasyonunda günümüz objeleri ve stilleri çocuğun tanımlayabilmesi açısından yardımcıdır. Bu yüzden illüstrasyonların günümüz gerçekliğine yakın ve çocuğun çevresine uygun şekilde resmedilmesi son derece önemlidir. Kitap resimlemelerinde, sistemli bir öğrenim metodunun parçası olan ders kitapları veya yardımcı ders kitaplarının, uzman danışmanların önerdiği doğrultuda belirli sürelerde görsel yenileme yapılmalıdır.

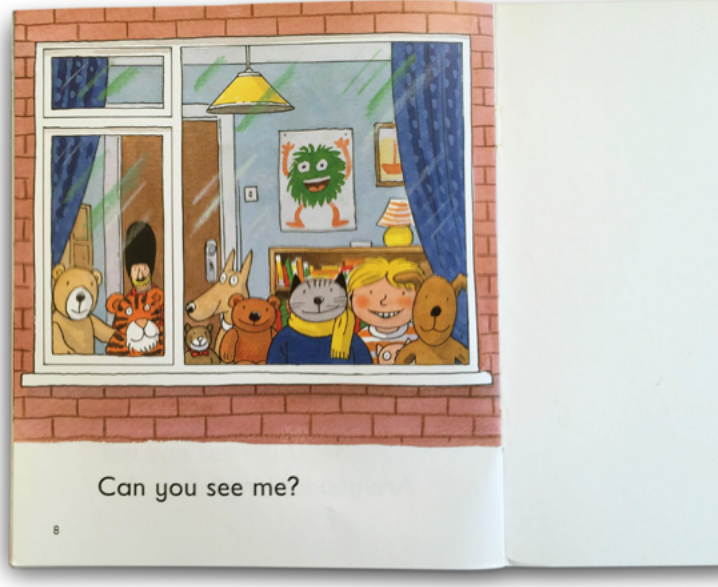

Görsel 22: “The Jumble Sale” perspektif ve kendi içinde oranları

4. Görsel öğelerin boyutları oranlı ve birbirleriyle dengeli bir ilişki içerisinde olmalı:

Resimleyen çizimlerinde insan, hayvan, obje, mekan gibi tanımlayıcı öğelerin oran, orantı, perspektif, ön arka ilişkileri vb. yönünden birbirleriyle dengeli bir ilişki içinde olması gerekir. Bu yaş grubu çocuklar çevrelerinde gördükleri boyut ve ölçek ilişkisini, karşılaştıkları resimlerle ilişkilendirip algılamaya başlarlar. Resimlerin yerleştirilmesinde gözün takibinin esas alınması, hikayeye ilişki kurmayı artıracaktır. Bu yüzden resimlerin okuma akışını engellememesi ve ilgili metinle dengeli bir ilişki kurması sayfa tasarımı açısından önemlidir (Kiefer, 1993b, s. 80).

Resimleyenin deseninin güçlü olması çocuğu resmin içine çeker. Çocuğun resimlerin içine girerek hayal etmesini sağlar. Sınıf aktivitelerinde resimlerdeki detaylar öğretmenden gelen sorular yardımıyla çocukların düşünmelerini, hayal etmelerini sağlar. Bu yüzden resmedenin yaptığı vurgular resmi anlamak, metinle ilişkilendirme ve çocuğun sonrasında da hayal etmesi bakımından çok önemlidir.

Görsel 23: “Can you see me?” resimdeki sınıf aktivitesine yardımcı ayrıntılar

5. Renk kullanımına ve uyumuna yaş grubuna göre dikkat edilmesi:

İllüstrasyonlarda ve tasarımda renk kullanımı yaş grubuna göre seçilmeli ve uyumuna dikkat edilmelidir (Kiefer, 1993b, s. 89). Bu seviyelerde illüstrasyonlarda daha pastel tonlar, tasarımda ise seviye kodlarını belirlemede daha parlak renkler seçilmiştir. Resimlemede renk dengeleri ve uyumuna dikkat edilmiştir.

2.3 KAPAK TASARIMI

1. Kapağın vurucu ve etkili olarak tasarlanması:

Kapağın dikkat çekici ve etkili olabilmesi için resim ve yazı birlikte tasarlanmalıdır. Kapakta kullanılması düşünülen görselin içerikle ilişkili olması veya gönderme yapması önemlidir. İlk kez kitapla karşılaşan çocuk açısından ilk izlenim

çok önemlidir. Bu seviyelerdeki kitaplarda içerikte vurucu veya önemli anlardan biri seçilip kapakta kullanılmıştır. Çocukların kapağa bakıp içeriğini biraz tahmin etmelerini sağlayacak ipuçları verilmiştir. Örneğin: “The Ice Cream” adlı hikaye kitabının kapağında Kipper dondurma yerken resmedilmiştir. “The Snowman” adlı hikaye kitabında ise çocuklar kardan adam yaparken resmedilmiştir (Bkz. Görsel 24).

Görsel 24: “Seviye 1-2-3 Kapak Örnekleri

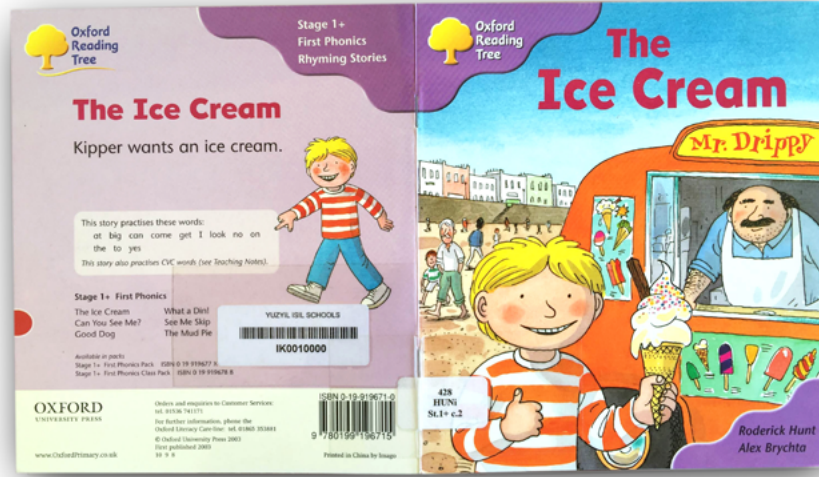
Kapaklarda yuvarlak hatlı, daha “bold” bir yazı karakteri ile kitap isimleri yazılmıştır. Her bir kitap için, hikayenin adı görselin sağ üst köşesine gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Sol alt köşelerde renkli alanın içine yazar ve çizir adı farklı bir yazı karakteri ile yazılmıştır. Seviye renklerin içine siyah yazı ile ve “italic” olarak yazılan yazar ve çizir adı okuma güçlüğü yaratmaktadır. Oxford Reading Tree logosunun aynı renk alanı içinde sol üstte beyaz kullanımı ise daha rahat okunmakta olup, logonun altına verilen siyah gölgenin okumaya ve tasarıma bir katkısı yoktur.

2. Ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması ve içerik ile ilişkili olması:

Kitabevlerinde, kitabın ön yüzü ile daha çok karşılaşsak da arka kapak tasarımı da son derece önemlidir. Ön ve arka kapak tasarımı bir bütündür ve birlikte tasarlanmalıdır. Bu seviyede ön ve arka kapak tasarım bütünlüğü kurulmaya çalışılmış fakat daha çok işlevsel yönden ele alınmıştır. İşlevsel yönü, tasarıma kutu eklenip kutunun içine bu seviyede öğrendiğimiz kelimelerin yazılması şeklindedir. Daha çok arka kapak tasarımda bilgilendirici içerik tercih edilmiştir. Ön kapakla arka

kapak arasında seviye kodunun yazdığı alan ile logonun alanı form ve renk olarak birleştirilmiş, bunun dışında renk bütünlüğü kurulmaya çalışılmıştır.

Kapakta kullanılan görselin içerikle ilişkili olması veya içeriğe gönderme yapması önemlidir. İlk kez kitapla karşılaşan kişi açısından ilk izlenim son derece önemlidir. Okuyucu bir kitabı eline aldığı anda konusunu ilk bakışta anlamak, en azından bir ipucu bulmak ister. Bu seviyedeki kitaplarda kapakta özellikle içerikteki vurucu veya önemli anlardan biri seçilip kullanılmıştır. Arka kapakta ise, kitap adı ve kahramanlardan herhangi birinin içeriğe göre resmi kullanılmıştır. Arka kapakta kullanılan kahraman ya da nesne içerikle yine ilişkilidir.

Görsel 25: Ön ve Arka Kapak Tasarımı

3. Sırt yazısının tasarlanması:

Bu seviyedeki kitaplarda sayfa sayısı bir formadan az olduğundan, kitaplar tel dikiş tekniği ile ciltlenmiştir. Bu yüzden kitaplarda sırt kalınlığı payı bırakılmadığından sırt yazısı da yoktur.

4. Yazı karakteri tercihinin kurumsal yapı dikkate alınarak seçilmesi:

Bu seviyedeki kapaklarda, hikayenin adı (kitabın adı) için, iç sayfalarda kullanılan yazı karakterinden farklı daha kalın “bold”, daha etkili ve biraz da yuvarlak hatlı bir yazı karakteri seçilmiştir. Sadece arka kapakta hikaye adının altında hikayenin bir satır olarak konusu alt başlık şeklinde belirtilmiştir. Burada

hikayenin adı kapaktaki font kullanımının aynısı olup, yazı karakterinde kalın “bold” ve renkli bir kullanım tercih edilmiştir. Alt başlıkta ise hikaye konusu için farklı bir yazı karakteri seçilmiştir. Aynı ailenin *farklı formatları* da olduğundan, “*tasarımda tutarlılık bakımından*”, daha ince “*light*”, “*regular*” veya “*medium*” yazı karakterleri seçilebilirdi (Lupton, 2010, ss. 46-55). Ayrıca aynı seviyeden hikayeler, arka kapakta bilgilendirici amaçla farklı bir yazı karakteri ile yazılmıştır. Aynı şekilde Seviye “stage” bilgisi de aynı yazı karakteri ile yazılmıştır. Oxford University Press kurumsal logo ve adres bilgilerinin yazı karakteri Oxford kurumsalına uygun şekilde uygulanmıştır.

5. Varsa kutuların amaca uygun kullanılması:

Kutu kullanımı; sadece arka kapakta, hikayede geçen kelimeleri hatırlatmak ve tekrarlatmak için kullanılmıştır. Seviye ile ilişkili bulunan diğer aynı seviyeden hikayeler, arka kapakta bilgilendirici amaçla ayrıca yazılmıştır.

6. Yayınevi logosunun, mottosunun ve web sitesi adresinin işlevsel olması ve kurumsal kimliğe uygun olarak düzenlenmesi:

Oxford Reading Tree logosu kapakta sol üst köşede olup, ilgili seviye rengi zemin içinde beyaz, siyah yumuşak bir gölge ile desteklenmiştir. Logonun daha rahat okunmasına bu gölgenin hiçbir katkısı yoktur. Yazar ve çizer adı ise ilgili seviye rengi zemin içinde bu defa siyah kullanılmıştır. Örneğin: “Seviye 1” açık mor rengidir. Açık mor renk zeminin içinde beyaz yazı daha iyi okunmaktadır. Oxford Reading Tree logosunun açık mor renk zemin içinde beyaz, yazar ve çizer adlarının ise aynı açık mor renk zemin içinde siyah kullanımı tasarım hatası olarak tespit edilmiştir. Arka kapakta bulunan Oxford University Press yayınevi logosu, iletişim bilgileri, basım yılı ve barkod bilgisi beyaz 4 cm yüksekliğindeki bir beyaz alanın içinde siyah olarak tasarlanmıştır. Bu tarz tasarım çözümleri, yayınevinin kurumsal yapısını daha görünür kılmayı ve barkodu okutmaya yöneliktir.

2.4 ÜRETİME YÖNELİK DIŞ YAPI ÖZELLİKLERİ

1. Kitap boyutlarının kağıt boyutları düşünülüp en az fire verir şekilde tasarlanması:

Bu seviyedeki kitapların boyutu tek tip olarak belirlenmiştir. Boyut 17x19.5 cm'dir. Dört renk ofset basılıp, tel dikiş ile kapak taslanmıştır. Türkiye'de ve Avrupa'daki kağıt ölçüleri farklılık göstermektedir. Bu sebepten İngiltere'deki kağıt ebatları dikkate alınarak boyut seçilmiştir.

2. Kitap boyutlarının öğrenci yaş grubuna uygun düşünülüp kullanıma yönelik tasarlanması:

Dilidüzgün ve Sever vd.'ne göre (2005) bu yaş grubunda daha büyük format ve her biri birbirinden farklı ebatlı resimli kitaplar önerilmektedir. Bu durumun baskı ve kağıt maliyetini artıracığından, ayrıca bu kitapların seri kitap olmasından dolayı tek tip format belirlenmiştir. Kitap boyutları bu seviyede daha kısa tutularak biraz daha kareye yakın bir format olarak tasarlanmıştır. Bunun sebebi çoğunlukla bu yaştaki çocuk kitaplarının kareye yakın örnekleriyle çevremizde karşılaşmamız olabilir (Aktaran Sever, 2006a).

3. Kitap kapağının iç kağıda göre daha kalın seçilmesi:

Sayfalarda iç kağıt olarak 135 gr. mat kuşe, kapak kağıdı olarak 300 gr. Amerikan Bristol kağıt kullanılmıştır. Kapağın kalın kağıt seçilmesi, dış etkenlere karşı kapağın daha az yıpranmasını ve dayanıklı olmasını sağlar. İç kağıt için 135 gr biraz ince kalmıştır, kağıt daha kalın seçilmeli çocukların yırtma ve yıpratma riski düşünülmelidir.

4. Kapağın dış etkenlere karşı dayanıklı ve sağlam olması için selofan gibi kaplamaların seçilmesi:

Kapağın kalın kağıt seçilmesi ve selofan gibi bir malzemeyle parlak veya mat olarak kaplanması, kapak yüzeyinin dış etkenlere karşı çizilmemesini, solmamasını ve daha az yıpranmasını sağlar. Bu şekilde dış etkenlere karşı daha dayanıklı ve sağlam bir kitap olur. Tasarımda parlak selofan seçilmiştir.

5. Baskının temiz ve kaliteli olması, renklerin doğru basılmasının sağlanması:

Baskının temiz ve kaliteli olması ne kadar matbaanın sorumluluğu gibi görünse de, iyi bir grafik tasarımcı veya sanat yönetmeni mutlaka baskı öncesi prova alıp renk kontrolü yapmalıdır. Baskı öncesi prova almak maliyeti arttıracak bir unsur olmakla beraber kalitede bir standart getirir. En sağlıklı değerlendirme kalibrasyonu yapılmış bir ekranda baskı provalarını orijinal resimlerle karşılaştırmak olmalıdır. Kağıdın doku yönüne dikkat ederek baskı yapılması da ayrıca önemlidir. Bu seviyede incelenen tüm kitapların baskısı Çin’de Imago tarafından yapılmıştır.

6. Ciltleme türünün sayfa sayısı ile doğru orantılı olarak seçilmesine dikkat edilmesi:

Oxford Okuma Ağacı Seviye 1, kendi içinde “Bir (1)” ve “Bir Artı (1+)” olarak iki farklı seviyeden oluşmaktadır. Kapak hariç toplam sayfa sayısı 8 ve 12 olmak üzere iki farklı şekildedir. Oxford Okuma Ağacı Seviye 2 (iki), kapak hariç toplam 16 sayfadır. Oxford Okuma Ağacı Seviye 3 (üç) ise, kapak hariç toplam 16 sayfadır. Tüm seviyeler dört renk ofset basılıp, tel dikiş ile kapak dikilmiştir.

Sayfa sayısının az olması tel dikiş seçeneğini dikkate alarak tasarlanmasını sağlamıştır. Sayfaları tel dikiş yöntemi ile tam açılabilir. Bu seviyedeki kitaplarda, orta sayfa haricindeki diğer karşılıklı tek resim kullanılan sayfalarda 1-2 mm’lik kaymaya maalesef çok rastlanmaktadır. Bu da bize ciltleme aşamasının da özenli bir şekilde yapılması gerektiğini bir kez daha göstermektedir.

3. TÜRKÇE OKUMA AĞACI KİTAPLARININ 4-5 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARA GÖRE TASARIM ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Türkçe Okuma Ağacı Kitaplarının 4-5 yaş grubuna göre tasarım ve görsel bakımdan incelenmesi 1) Metin Tasarımı, 2) Görsel Öğelerin Tasarımı, 3) Kapak Tasarımı, 4) Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri aynı Oxford Okuma Ağacı modeli incelemesindeki gibi yapılmıştır. Bu araştırmada, Türkçe Okuma Ağacı 4-5 yaş grubu, Seviye 1-2-3'e göre toplam 16 kitap tasarlanmış ve incelenmiştir. Türkçe Okuma Ağacının ilk 3 seviye örnek tasarımları ve uygulamaları 4. Bölümde görülecektir. Diğer yaş grubu ve seviyeler için farklılaşan özelliklerin ne olacağı bilgisi bölüm sonunda "Diğer seviyeler ve yaş gruplarının genel tasarım özellikleri" ayrıca yazılmıştır.

4-5 yaş grubu çocuklara göre Seviye 1-2-3'ün tasarım özelliklerinin incelenmesi:

Yayıncı ve yazar ile yapılan toplantılarda ve söyleşilerde yaş grubuna göre kitapların yazılması ve seviyelerin belirlenmesi yöntemini nasıl uyguladıklarını şu şekilde açıklamışlardır: Bu yaş grubu için hazırlanan kitaplar; her seviye için belirlenen anahtar kelimeleri içerir. Anahtar kelimeler, "Öncelikli Kelimeler" listesinden seçilmiştir. Anahtar kelimelerin yanında basit, ekstra kelimeler kullanılmıştır. Ekstra kelimeler, çizimlerle yakından ilişkili olmakla beraber "Türkçe'de Sık Kullanılan 1200 Kelime" listesinden seçilmiştir. Kitaplarda yer alan kelimelerin, ilk okuma deneyimini destekleyecek biçimde, basitten karmaşığa doğru giden bir yapıda olmalarına dikkat edilmiştir. Karakter isimleri sıkça tekrar edilerek pekiştirilmiştir.

Türkçe Okuma Ağacı Seviye 1, kendi içinde "Bir (1)" ve "Bir Artı (1+)" olarak iki farklı seviyeden oluşmaktadır. "Seviye 1 ve 1+" için renk kodu turuncu olarak belirlenmiş olup, toplam 36 hikaye kitaptan oluşacaktır. Kapak hariç toplam sayfa sayısı 8 ve 12 olmak üzere iki farklı şekilde olacaktır. Türkçe Okuma Ağacı Seviye

2 (iki), kırmızımsı turuncu renk olup, toplam 36 farklı hikaye kitaptan oluşmaktadır. Kapak hariç toplam 16 sayfadır. Türkçe Okuma Ağacı Seviye 3 (üç) ise, pembe renk olup, toplam 24 farklı hikaye kitaptan oluşmaktadır. Kapak hariç toplam 16 sayfadır. Seviye 1-2-3'teki hikayelerin yazarı Zeynep Candır, çizeri ise M. Kutlukhan Perker'dir. Kitapların tasarımcısı ve görsel yönetmeni Işıl Döneray'dır. Yayınevi Vakıf K12'dir.

3.1 METİN TASARIMI

1. Yazı karakterinin öğrenci yaş grubuna göre doğru seçilmesi ve okunabilmesi:

4-5 yaş grubu çocuklar için rahat okunabilir sade bir yazı karakteri seçilmelidir. Genellikle sans serif, basit, kolay okunur ve algılanır yazı karakterleri seçilmelidir. El yazısı gibi yazı karakterleri bu yaş grubunda okuma güçlüğüne sebep olup, tercih edilmemektedir. Harflerin ve kelimelerin okunabilir olması ve kolayca algılanabilmesi yazı karakteri seçiminde esas hedef olmalıdır. Kiefer'a göre, "*Doğru tipografinin seçilmesi ile çocuklar, tipografiyi ve yazı karakterlerini öğrenip sevmeye başlayacaklardır.*" (Kiefer, 1993b, s. 85).

Seviye 1-2-3'deki hikaye metinlerinde yazı karakteri olarak rahat okunabilir, sans serif, yuvarlak hatlı bir yazı karakteri seçilmiştir. Bu yaş grubundaki çocuklar yalın, sade yuvarlak hatlı yazı karakterlerini, serifli yazı karakterlerine göre daha kolay okuyabilmektedir (Kiefer, 1993b, ss. 84-89). Bu yüzden yazı karakteri olarak Vag Rounded fontu seçilmiştir.

2. Yazı büyüklüğünün (punto) öğrenci yaş grubuna göre doğru seçilmesi ve okunabilir olması:

Kitaplarda kullanılan harfler, yaşlara göre uygun boyutlarda olmalı ve kolay okunabilmelidir (Lupton, 2010, ss. 34-41). Okul Öncesi çocuklar için hazırlanan kitaplarda yapılan araştırmalarda, "*24-22-20 punto büyüklüğünde harfler kullanılmalı, ilk öğretim döneminde ise, harflerin boyutları küçülmelidir. Seçilen harflerin boyut, renk ve kalınlıkları izleme-okuma isteği ve kolaylığı uyandırmalıdır*" (Gökşen, 1986; Şirin, 1988; Sever 2000c; Dilidüzgün, Sever vd. 2005; aktaran Sever, 2006a, ss. 45-46). 4-5 yaş grubu çocukların algılayışına göre yazı rengi ve punto

büyükliğünün seçilmesi gerekir. Çocuk tarafından harflerin kolayca anlaşılması ve algılanabilir olması gerekir (Kiefer, 1993b, ss. 84-89).

Seviye 1 ve Seviye 2’de tasarımda, tek tip yazı büyüklüğü seçilerek 28 punto olarak belirlenmiştir. Seviye 3’te ise yazı karakteri biraz daha küçülüp 24 punto olarak sabitlenmiştir. Okuma deneyimine yeni başlamış bu yaş grubu çocuklar için beyaz sayfada siyah yazı kullanımı okunurluğa yönelik olacaktır. Harfleri daha rahat algılamalarını, hikaye ile dolaysız bir ilişki kurmalarını sağlayacaktır (Kiefer, 1993b, ss. 84-89). “*Metinlerde farklı renk ve ton kullanımı kelimelere daha fazla anlam yüklemelerine sebep olabileceğinden*”, tasarımda beyaz sayfada siyah yazı rengi seçilmiştir (Pantaleo, 2014, s. 156).

3. Metinlerin tasarımı ve satır uzunluğunun okunabilir ölçülerde olması:

Okuma deneyimine yeni başlamış 4-5 yaş grubu çocuklar için hikayeler, bu seviyelerde kelimelerden ve kısa cümlelerden oluşmaktadır. Her bir cümle için uzun olmayan bir satır mesafesi belirlemek çocuğun okuma açısından takibini kolaylaştıracaktır. Takip eden cümleyi alt satırdan başlatmak ise yine okumayı rahatlatan ve takibi kolaylaştıracak bir tasarım çözümdür (Lupton, 2010, ss. 125-129). Tüm sayfalarda metinler soldan blok kullanılıp, sayfa kenarından soldan 2 cm içeride başlatılmıştır.

4. Satırlar arası boşlukların (leading) dengeli olması:

İki satır arası bırakılan dengeli boşluk, okuma deneyimine yeni başlamış 4-5 yaş grubu çocuklar için standart leading kullanımından biraz daha fazla olmalı, daha rahat okumalarını ve devam eden cümleyi takip etmelerine yardımcı olmalıdır. Bu seviyelerde leading kullanımı sayfayı ve gözü rahatlatmalıdır (Lupton, 2010, ss. 95; 108-111).

5. Harfler arası boşlukların (kerning) dengeli olması:

İki harf arası bırakılan dengeli boşluk espas, okuma deneyimine yeni başlamış bu yaş grubu çocuklar için standart espas kullanımından biraz daha farklı olup normalden biraz daha fazla yani açık espas olmalıdır. Bu kullanım çocukların daha rahat okumalarını, harfleri tanımalarını, kelimeleri ve cümleleri daha rahat takip etmelerini sağlayacaktır.

6. Metnin sayfadaki bütünlüğünün genel kompozisyonda dengeli olması:

Metinlerin sayfadaki bütünlüğü, genel kompozisyonda dengeli olup resim ile ilişkilendirilmelidir (Kiefer, 1993b, ss. 83-89). Soldan sağa doğru okuma alışkanlığını dikkate alarak, tasarımda aynı yerden metinleri başlatarak devamlılık sağlanmıştır. Sayfa genelinde kenar boşlukları ile ilişkisi dengeli olup genel kompozisyonda yalın, sade, amaca hizmet eden bir tasarım dili seçilmiştir (Lupton, 2010, ss. 59-62).

7. Sayfa numaralarının ayrı bir tasarım unsuru olarak değerlendirilmesi:

Sayfa numaraları ayrı bir tasarım unsuru olarak değerlendirilip, renklerle ayrıştırılmıştır. Sayfa numaralarında yazı karakteri olarak, hikaye metinlerinde kullanılan aynı yazı karakteri kullanılmıştır. Kurumsal yapı çerçevesinde genel bir bütünlük sağlaması düşünüldüğünden aynı ailenin Light yazı karakteri seçilmiştir. Sayfa numaraları kitabın seviye rengi ile aynı renk verilip, sayfanın sol alt ve sağ alt köşelerine gelecek şekilde tasarlanmıştır.

Sayfa numaralarına her seviyeye göre ayrı renk verilerek, hikayedeki metinlerde kullanılan siyah renkle algılda karışması önlenmeye çalışılmıştır. Örneğin; sayfa numaraları için “Seviye 1” için turuncu, “Seviye 3” için ise pembe renk verilmiştir. Sayfa numaralarının yazı karakteri olarak Vag Rounded Light seçilip, yazı büyüklüğü ise 12 punto olarak belirlenmiştir.

8. İçindekiler listesinin işlevsel ve etkili biçimde tasarlanması:

İçindekiler listesi ait olduğu seviye grubu ile ilişkili hikayeleri dikkate alarak oluşturulmuştur. Kapak içinde yer alan hikaye adlarının numara sırasıyla yazılması, bu seviyedeki başka hikayeleri bir kerede görmemizi sağlayıp “işlevsel” biçimde tasarlanmıştır. Lupton’a göre “*Tipografi görsel bir dildir*”, doğru kullanıldığında “*bilgilendirici*” aynı zamanda “*yönlendiricidir*” (Lupton, 2010, ss. 34-35). Seviye bilgisini ve kitap numarasını bir kerede okuyucunun algılaması, aynı zamanda önceki ve sonraki aynı seviyeden kitapları görmesi hedeflenmiştir.

3.2 GÖRSEL ÖĞELERİN TASARIMI

1. Görsel öğelerin diğer öğeler ile birlikte düşünülüp tasarlanması, sayfa tasarımında bir bütünlüğünün olması ve görsel devamlılığın sağlanması:

4-5 yaş grubundaki çocuklara seslenen kitaplardaki resimler, “*bilmece, sayısmaca, oyun tekerlemeleri gibi dilsel gereçlerin yanında masal, şiir, kısa öykü ve anlatılarla da etkileşimi yoğunlaşan çocuklar için resim, önemli bir görsel uyarandır*”. Bu yaşlarda, hikayeler ve resimlerin dili ile duyma, düşünme ve hayal etmeye başlarlar. Ayrıca metinlerin kurgusunu hayallerinde resimler aracılığıyla tamamlamaya başlarlar (Sever, 2006a; s. 46). Resimlemelerde desenin ve resimleyenin gücü ve özellikle yaptığı vurguları öne çıkarması çocuğu resmin içine alır (Kiefer, 1993b, s. 80).

Çocuğun resimlerin içine girerek hayal etmesini sağlar. Sınıf aktivitelerinde resimlerdeki detaylar öğretmenden gelen sorular yardımıyla çocukların düşünmelerini, hayal etmelerini sağlar. Bu yüzden resmedenin yaptığı vurgular resmi anlamak, metinle ilişkilendirme ve çocuğun sonrasında da hayal etmesi bakımından çok önemlidir.

Resimlerin sayfaya yerleştirilmesinde tek tasarım anlayışı belirlenmiştir. Beyaz sayfanın içinde sayfanın üç kenarından 1 cm boşluk bırakılarak eşit şekilde ortalanmıştır. İllüstrasyonların kenar çerçevesi yumuşak daha serbest bir anlayışla resmedilip sayfaya eşit kenar boşlukları bırakılarak yerleştirilmiştir. Resim alanları sabit tutulup, ilgili metinlerle alt alta gelecek şekilde ilişkilendirilmiştir. Bu da genel tasarımda bütünlük algısı yaratmaktadır.

Resimlerin tek sayfa ve çift sayfa kullanımlarındaki aynı şekilde tekrarlayan kullanılma biçimleri seri tasarım mantığında bir bütünlük kurabilmesi içindir. Karşılıklı çift sayfa resim kullanımında resmin hatalı diyebileceğimiz bir kadrajla sayfanın orta kesim yerine gelip resmin kesilmemesine özellikle dikkat edilmiştir. Örneğin; karakterlerden birinin yüzünün ve vücudunun yarısının sol, diğer yarısının ise diğer sayfada kalması gibi.

2. Görsel öğelerin mesaj aktarımına yardımcı olması:

Hikayelerde konular gündelik hayattaki konulardan seçilip, yazar tarafından 4-5 yaş grubu çocukların anlama ve anlamdırma düzeylerine uygun şekilde hikayelendirilmiştir. Her bir hikayedeki konuyu oluşturan olay, çatışmayla/

çatışmalarla “*kişi-kişi çatışması, kişinin kendisiyle olan çatışması, kişi-doğa çatışması, kişi toplum çatışması*” kurgulanmıştır (Sever, 2006a; s. 48). Bu çatışmaların çocuklarda okuma isteği, merak duygusu uyandırması, hikayelerin resmedilmesinde çocukların gülmesine, heyecanlanmasına, düş kurmasına yardımcı olması düşünülerek resmedilmiştir.

Hikayelerdeki içeriğin son derece basit kelime ve cümlelerden oluşması, bu yolla resimlerin mesaj aktarımına yardımcı olmasını, çocuğun hikayede görsel ve içerik dil oluşturma algısını hayal dünyasında tamamlamasını sağlamaktadır. Metinlerin kurgusunu resimler aracılığıyla çocuğun hayal gücüyle tamamlaması arzulanmaktadır. Bu anlamda resmedilen hikayenin görsel dilinin mesaj aktarımına yardımcı olması beklenmektedir. Resimler son derece yalın olup, ayrıntılara değinilmeyip, özellikle arka planlar tam belli olmayacak şekilde belirsiz bırakılıp çizilmiştir. Çizim stilinde yuvarlak hatlı serbest bir stil seçilmiştir. Bu yaştaki çocuğun ilgisinin hızlı ve çabuk dağılması gerçeğinden dolayı, çocuğun hayal gücünün resimleri tamamlayıp hayal edebilmesi bakımından bu tarz resimleme anlayışı tercih edilmiştir.

3. Görsel öğelerin günümüz görsel anlayışına uygun bir anlayışla çizilmesi:

“Çocuk kitaplarındaki resimlerin nesne ve varlıkları ya da bir yaşam durumunu gerçeği gibi aynen yansıtmasından (fotoğraf gerçekliğinden) çok, çizerin öznel yorumunu da katarak çocuğa uygun yeni bir gerçeklik yaratması beklenir” (Sever, 2006a; s. 46). Her dönemin bir görsel anlayışı ve dönemsel kodları vardır. 4-5 yaş grubu çocukların ilgisini çekebilecek nitelikte, özgün ve içinde bulunulan dönemi dikkate alan bir çizim anlayışı seçilmiştir. Çocuğun resimlerde gördüğü insanlar, sosyal ve kamusal alanlar, tarihi mekanlar, kıyafetler, onu resimlerin içine çekerek, kendisini hikayenin bir parçası haline getirmesini sağlayıp, canlandırmasına katkı sağlamalıdır. Bu yüzden illüstrasyonların günümüz gerçekliğine yakın ve çocuğun çevresine uygun şekilde resmedilmesi son derece önemlidir.

Türkçe Okuma Ağacındaki aile modern orta sınıf bir Türk ailesidir. Aile içi iletişim ve çocuğun ve ebeveynlerinin sosyal sınıf ilişkileri Türk aile yapısına uygun şekilde düşünülüp, hikayeler ve resimler bu şekilde kurgulanmıştır. Çocuğun sokağa çıktığında görebilecekleri şeyler resmedilmiştir. Hikayeler genellikle İstanbul’da geçmekte, boğaz, deniz, martı, vapur, kız kulesi, adalar, müzeler, tramvay, simit, köfte-ekmek ve tarihi mekanlar özellikle hikayelere eklenmiştir. Aile

üyelerinin tatillerde Bursa'ya ve Antalya'ya akrabalarına gitmeleri düşünülmüştür. Hikayelerdeki çocukların kıyafetleri günümüz çocuklarının okullarda giydikleri kıyafetler olarak düşünülüp, stilleri dikkate alınarak resmedilmiştir.

4. Görsel öğelerin boyutları oranlı ve birbirleriyle dengeli bir ilişki içerisinde olmalı:

Resimleyen çizimlerinde insan, hayvan, obje, mekan gibi tanımlayıcı öğelerin oran, orantı, perspektif, ön arka ilişkileri vb. yönünden birbirleriyle dengeli bir ilişki içinde olması gerekir. Bu yaş grubu çocuklar çevrelerinde gördükleri boyut ve ölçek ilişkisini, karşılaştıkları resimlerle ilişkilendirip algılamaya başlarlar (Kiefer, 1993b, s. 80).

Resimlerin yerleştirilmesinde gözün takibinin esas alınması, hikayeye ilişki kurmayı artıracaktır. Bu yüzden resimlerin okuma akışını engellememesi ve ilgili metinle dengeli bir ilişki kurması "*ritminin olması*" sayfa tasarımı açısından önemlidir (Kiefer, 1993b, s. 89).

Kenar boşluklarının etkili ve dengeli kullanımı hem resmin okuyucu tarafından algısını artıracak, hem de hikayenin daha rahat okunmasını sağlayacaktır. Kenar boşluklarının yani "*beyaz alanların yeterli bırakılması*", gözün sayfada rahatça dolaşmasını ve tasarımın nefes almasını sağlayacaktır (Kiefer, 1993b, ss. 82-83).

5. Renk kullanımına ve uyumuna yaş grubuna göre dikkat edilmesi:

İllüstrasyonlarda ve tasarımda renk kullanımı yaş grubuna göre seçilmeli ve uyumuna dikkat edilmelidir. Çocuklarda renk psikolojisi düşünülerek renkler verilmelidir. Renk tasarımda en etkili "*elementlerden*" biridir. Renk, resimlemede algının derecelendirilmesine (sıcak "*warm*" veya soğuk "*cold*") ve *duyguların* belirlenmesine yardımcıdır, (*kırmızı, kızgınlık, mavi ise melankoli*). *Anlamı pekiştirmede ve duyguları uyandırmada renk değerleri "şeması", (color schemes) birbirlerini (parlak ve solgun olarak) etkiler* (Kiefer, 1993b, ss. 80-81; Pantaleo, 2014, s. 156). Bu seviyelerde illüstrasyonlarda canlı parlak renkler "*enerji vermesi*", tasarımda ise seviye kodlarını belirlemede yine canlı, parlak renkler seçilmiştir (Kiefer, 1993b, s. 81).

3.3 KAPAK TASARIMI

1. Kapağın vurucu ve etkili olarak tasarlanması:

Kapakların tasarımında da kurumsal bütünlük ilkesi benimsenmiştir. Bu yolla kapaklarda her seviyenin renk koduna özel renkli geometrik yuvarlak form tasarlanmıştır. Seviyeyi belirten renkli yuvarlığın içine kitabın adı, yazar ve çizerin adları yazılmıştır. Tasarımda bu geometrik yuvarlak form tam daire şeklinde gösterilmeyip her defasında kapak resmine göre kapağın içinde kadraj alınarak değişkenlik göstermektedir. Bazı hikayelerde sağ üstte bazı hikayelerde sol üstte bazılarında ise sol aşağıda olarak kapağın içinde gezinmektedir. Kapak tasarımında geometrik formun değişken ve hareketli kullanımı, kapaklarda damga veya etiket gibi durmakta kapağı daha dikkat çekici ve etkili hale getirmektedir. Geometrik formun her kapakta yer değiştirmesinden dolayı kapaklar farklı, kendine özgü, aynı zamanda da genel kurumsalın bir parçası olarak görünmektedir. Görsel ve yazının genel bir kurumsal çerçevesinde birlikte tasarlanması bu şekilde olabilir.

Kapakta kullanılması düşünülen görselin içerikle ilişkili olması veya gönderme yapması son derece önemlidir. Bu seviyelerdeki kitaplarda içerikte vurucu veya hikayedeki önemli anlardan biri görsel olarak seçilip kapakta kullanılmalıdır. Çocukların kapak tasarımından kitabın neyle ilgili olduğunu biraz olsun tahmin edebilmeleri gerekir (Pantaleo, 2014, s. 157). Bu yüzden ipucu niteliğinde hikayenin en vurucu anı kapakta çizer tarafından tekrar ele alınıp kapak tasarımına özel yeniden resmedilmiştir. Kitabın içindeki herhangi bir görsel seçilip kapakta tekrar edilmemiştir.

2. Ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması ve içerik ile ilişkili olması:

Ön ve arka kapak tasarımı bir bütündür ve birlikte tasarlanmalıdır. Bu en temel grafik tasarım ilkesi dikkate alınarak ön kapakta kullanılan değişken geometrik yuvarlak form, arka kapakta boyutu küçülerek, şekil olarak da tam daire şeklini almıştır. Tam daire şeklinde damga haline gelmiş bu form seviye kodlarını belirlemede ince bir bant ile birlikte tasarımın bir parçası haline gelmiştir. Bu şekilde formun tekrarı ve başka bir hale dönüşmesi ön arka kapak tasarımının bütünlüğünü ve aynı zamanda da tasarım devamlılığını göstermektedir. Arka kapak tasarımında kitabın ana kahramanları yine yuvarlak daire form içinde kullanılmış, geometrik daire formunun bu sefer başka bir şekliyle tasarımda görsel çeşitlilik yaratılmıştır.

Kapakta olması gereken zorunlu bilgiler kitap adı, yazar çizer adı, yayınevi logosudur. Genel tasarım bütünlüğünde bu olmazsa olmazların yer alış biçimleri ve birbirleriyle ilişkileri etkili bir tasarım açısından önemlidir. “*Her fontun ayrı bir görsel sesi vardır*” (*visual voice*) tıpkı her görselin de ayrı bir sesi olduğu gibi. (White, 2011; aktaran Pantaleo, 2014, s. 161).

Tasarım bu anlamda bir bütündür ve ayrılamaz. Seri mantığı düşünülerek tasarlanmış kitaplarda, tasarımda tutarlılık ve devamlılık beklenmektedir. Kurumsal yapı dahilinde seri mantığında tasarlanmış kapaklar, yan yana geldiğinde okuyucunun tüm kitaplar ile organik bir bağ kurmasını sağlayarak, tüm kitapların ortak görsel dil birliği oluşturmasını sağlayacaktır. Kapak ve arka kapak olmak üzere kapakların iç yüzleri ayrıca tasarlanmıştır. Ön kapak iç yüzünde ilgili seviyenin diğer hikayeleri, arka kapak iç yüzünde ise künye, basım gibi teknik bilgiler belirtilmiştir.

3. Sırt yazısının tasarlanması:

Kapak tasarımı bir bütün olduğundan dolayı sırt yazısı da tasarımın bir parçasıdır. Bu seviyedeki kitaplar, sayfa sayısı az olduğundan yapım aşamasında tel dikiş tekniği ile ciltlenecektir. Bu yüzden kitaplarda sırt yazısı yoktur.

4. Yazı karakteri tercihinin kurumsal yapı dikkate alınarak seçilmesi:

Kitabın adı için, iç sayfalarda kullanılan yazı karakterinden farklı daha kalın “bold”, daha etkili ve biraz da yuvarlak hatlı, oyuncaklı bir yazı karakteri seçilmiştir. Bu anlayış kapakta yazının daha görünür olmasını sağlayacaktır. Yazı karakteri olarak Base ailesinden Base Bold seçilmiştir. Arka kapakta hikaye adının yazımı ise, yine ön kapakta hikaye adının yazı karakterinin aynısıdır. Bir alt satırında kısa özet cümlesi ise hikaye metinlerinde kullanılan yazı karakteri olan Vag Rounded Light 16 punto kullanılmıştır. Ayrıca “Okuma Ağacı” ve “seviye numaralarını” belirtmek amacı ile teknik bilgilerin yazıldığı yazı karakteri olan Archer ailesi kullanılmıştır.

5. Varsa kutuların amaca uygun kullanılması:

Tasarımda kutu kullanılmamıştır.

6. Yayınevi logosunun, mottosunun ve web sitesi adresinin işlevsel olması ve kurumsal kimliğe uygun olarak düzenlenmesi:

Kapakta özellikle yayınevi logosu kullanılmayıp, arka kapakta sayfanın beyaz

alanı içinde siyah olarak Vakıf K12 logosu “Öğrenen ol” mottosuyla kullanılmıştır. Logodaki K12 yazısının altına seviye renginden oluşan kalın bir çizgi konulup logo-slogan ilişkisi kompakt hale getirilmiştir. Arka kapakta bulunan yayınevi logosu, iletişim bilgileri, basım yılı ve barkod bilgisi beyaz sayfanın içinde siyah olarak tasarlanmıştır. Bu tarz tasarım çözümleri, yayınevinin kurumsal yapısını daha görünür kılmayı ve barkodu okutmaya yöneliktir. Seri kitap tasarımında yalın, tarafsız ve sade anlayış seçilmesi kurumsal yapının algılanmasında son derece önemlidir.

3.4 ÜRETİME YÖNELİK DIŞ YAPI ÖZELLİKLERİ

1. Kitap boyutlarının kağıt boyutları düşünülüp en az fire verir şekilde tasarlanması:

4-5 yaş çocukların sürekli değişen ilgisini kitaplara yönltebilmek için değişik boyutlarda kitap formatlarından yararlanılmaktadır. Boyutların çeşitliği, çocukların küçük -büyük gibi kavramları görmelerini ve algılamalarını somut olarak sağlamaktadır (Gökşen, 1986; Şirin, 1988; Sever 2004; Dilidüzgün ve Sever vd. 2005; aktaran Sever, 2006a, ss. 45-46).

Bu seviyedeki kitapların boyutu tek tip olarak belirlenmiştir. Boyut 16x21cm'dir. Dört renk ofset basılıp, tel dikiş ile kapak tasarımı yapımına göre tasarlanmıştır.

Türkiye'de ve Avrupa'daki kağıt ölçüleri farklılık gösterdiğinden, Türkiye'de kağıt ölçülerini dikkate alıp 70x100 cm üzerinden, en az fire verecek şekilde ölçü hesaplanmıştır. Baskıda adet çoğaldıkça bu tasarım tercihi müşteriye ekonomik olarak geri dönecektir.

2. Kitap boyutlarının öğrenci yaş grubuna göre düşünülüp kullanıma yönelik tasarlanması:

Kitap boyutları seçiminde yaş grubu seçimlerini göz önüne aldığımızda kare veya kareye yakın bir format veya her bir kitap için farklı format bu yaş grubu için ne kadar Dilidüzgün ve Sever vd. (2005) tarafından önerilse de, teknik ve mali sebeplerden dolayı Okuma Ağacı kitapları tasarımında tercih edilmemiştir. Bu teknik ve mali sebepler: 1) 4-5 yaş grubu çocukların fiziksel özellikleri dikkate

alınarak kitapların hacim ve ağırlıkları düşünölmeli, çöcuğun el yapısına uygun olup, rahatlıkla taşınabilmelidir. 2) Çoklu adet baskılarda, adet maliyetini arttıracak kare ve kareye yakın formatlardan kaçınılmalı, en az kağıt fire hesabına uygun, aynı zamanda kolay taşınabilen hafif kitaplar tasarlanmalıdır. 3) Kitaplar yanyana geldiğinde çöcuğun kendi kitaplığını oluşturabilmesi, ayrıca toplam 204 kitabın bir kerede renkli bir kutu içinde toplu olarak satışı da düşünöldüğünden seri formatına uygun tasarım çözümleri tercih edilmiştir (Aktaran Sever, 2006a).

3. Kitap kapağının iç kağıda göre daha kalın seçilmesi:

Kitap boyutlarının tasarlanma aşamasında teknik ve mali kriterler ne kadar önemli ve dikkate alınmalıysa aynı şekilde kağıt seçimi de düşünölmelidir.

Kitaplarda kullanılan kağıdın seçimi konusunda niteliği dikkate alınmalıdır; kolay yırtılmayan, çöcuğun sağlığına zarar vermeyen çevre dostu kağıtlar seçilmelidir.

Sayfalarda iç kağıt olarak 170 gr. mat kuşe, kapak kağıdı olarak 300 gr. kuşe kağıt seçilmiştir. Kapağın kalın kağıt seçilmesi, dış etkenlere karşı kapağın daha az yıpranmasını ve dayanıklı olmasını sağlar.

4. Kapağın dış etkenlere karşı dayanıklı ve sağlam olması için selofan gibi kaplamaların seçilmesi:

Kapağın kalın kağıt seçilmesi ve selofan gibi bir malzemeyle parlak veya mat olarak kaplanması, kapak yüzeyinin dış etkenlere karşı çizilmesini, solmasını ve daha az yıpranmasını sağlar. Bu şekilde dış etkenlere karşı daha dayanıklı ve sağlam bir kitap olur. Baskı aşamasında mat selofan kaplama seçilecektir.

5. Baskının temiz ve kaliteli olması, renklerin doğru basılmasının sağlanması

Baskının temiz ve kaliteli olması ne kadar matbaanın sorumluluğu gibi görünse de, iyi bir grafik tasarımcı veya sanat yönetmeni mutlaka baskı öncesi prova alıp renk kontrolü yapmalıdır. Baskı öncesi prova almak maliyeti arttıracak bir unsur olmakla beraber kalitede bir standart getirir. En sağlıklı değerlendirme kalibrasyonu yapılmış bir ekranda baskı provalarını orijinal resimlerle karşılaştırmak olmalıdır.

Türkiye'deki yaygın problemlerden biri genel bir baskı standardının hala çoğu matbaada olmamasıdır. Yayınevlerinin, baskı provası ve dijital prova almaktan maliyet sebebiyle kaçınmaları ve maalesef matbaadaki ustabaşının göz kararına, biraz da tecrübesine göre kitapların basılmasıdır. Bu durum ekrandaki renklerle

basılan renklerin tamamen farklı olması ile de kısmi olarak açıklanabilir. Makinelerin renk kalibrasyon ayarlarının yapılmaması veya ayarlarının güncellenmemesi de ayrıca bu duruma sebep olabilmektedir.

Kağıdın doku yönüne dikkat ederek baskı yapılması da ayrıca önemlidir. Baskı öncesi dikkat edilecek en temel doğrular uygulandığında ve kaliteli bir matbaa seçildiğinde mutlaka iyi bir sonuç alınacaktır.

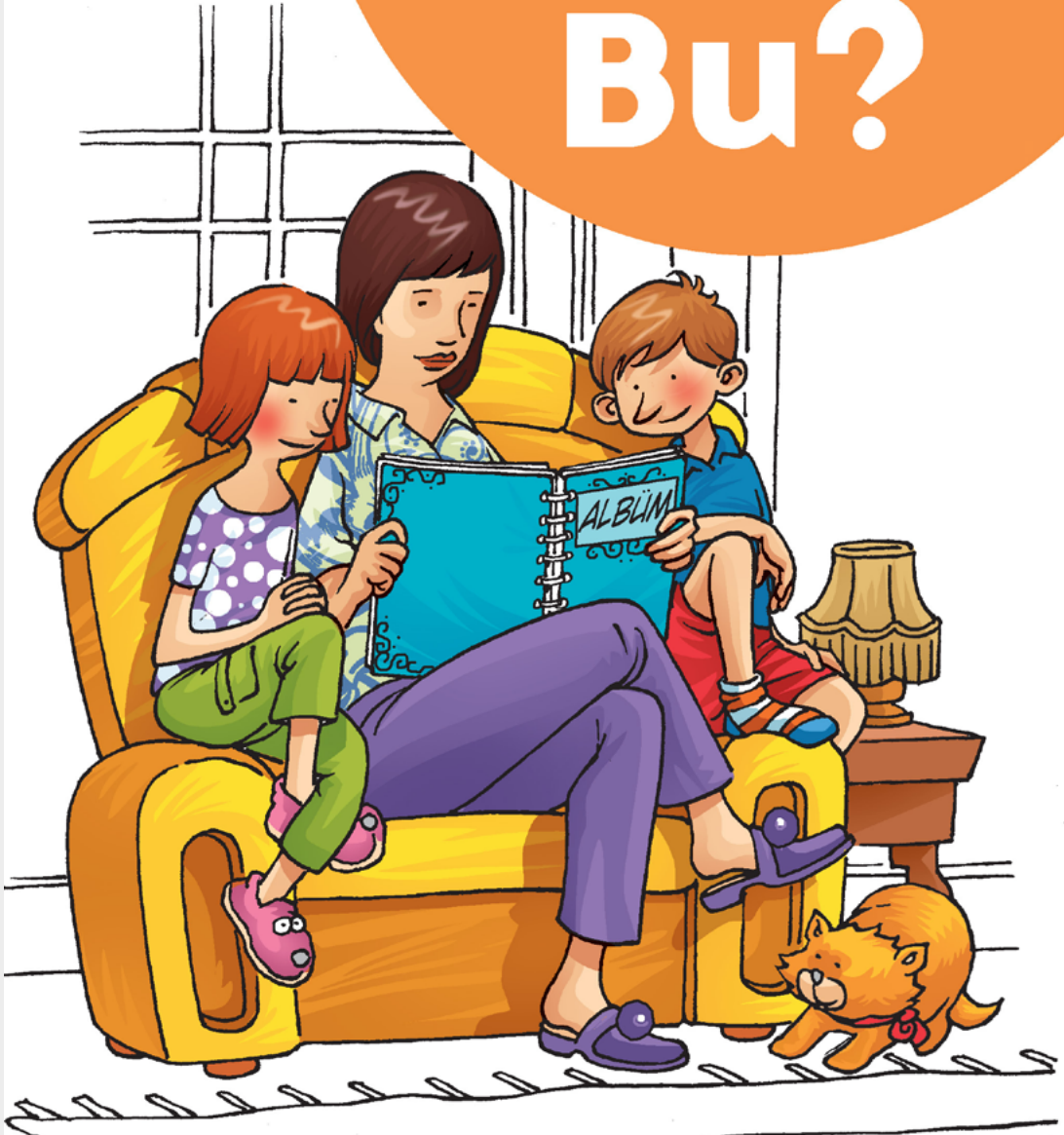
6. Ciltleme türünün sayfa sayısı ile doğru orantılı olarak seçilmesine dikkat edilmesi:

Türkçe Okuma Ağacı Seviye 1, kendi içinde “Bir (1)” ve “Bir Artı (1+)” olarak iki farklı seviyeden oluşuyor. Kapak hariç toplam sayfa sayısı 8 ve 12 olmak üzere iki farklı şekildedir. Türkçe Okuma Ağacı Seviye 2 (iki), kapak hariç toplam 16 sayfadır. Türkçe Okuma Ağacı Seviye 3 (üç) ise, kapak hariç toplam 16 sayfadır. Tüm seviyelerin dört renk ofset basılması ve tel dikiş ile kapağın dikilmesi düşünülerek tasarlanmıştır. Ciltleme aşamasının özenli bir şekilde yapılıp, meydana gelebilecek milimetrik kaymaları önceden önlemek adına kontrol edilmesi gerekmektedir.

4. TÜRKÇE OKUMA AĞACI KİTAPLARININ TASARIMI VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Zeynep Candır
M. K. Perker

Kim Bu?

Kim Bu?

İşte Kerem'in ailesi!

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

1.1

OKUMA AĞACI

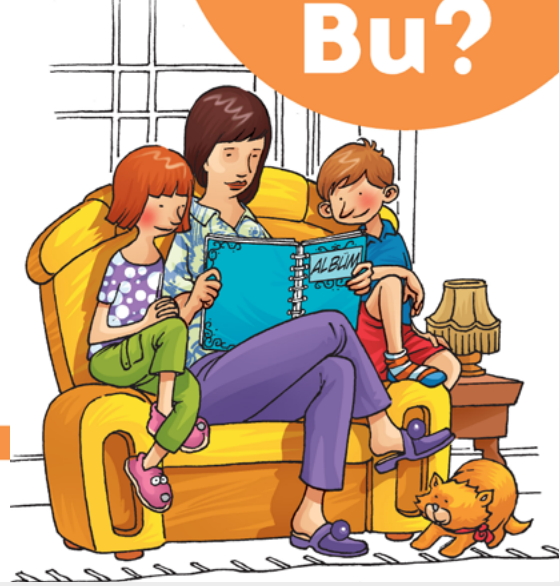
www.k12.org.tr

Kitap Tanıtımı İçin Dikânet

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Kim Bu?

Zeynep Candır
M. K. Perker

- 1.1 Kim Bu?
- 1.2 Çengel
- 1.3 Bir Pazar
- 1.4 Üzümlü Kek
- 1.5 Of, Kerem!
- 1.6 Top Peşinde
- 1.7 Yeni Ev
- 1.8 Lunapark

Bu, Kerem.
Kerem ve topu.

1

Bu, Zeynep.

Zeynep ve kitapları.

2

3

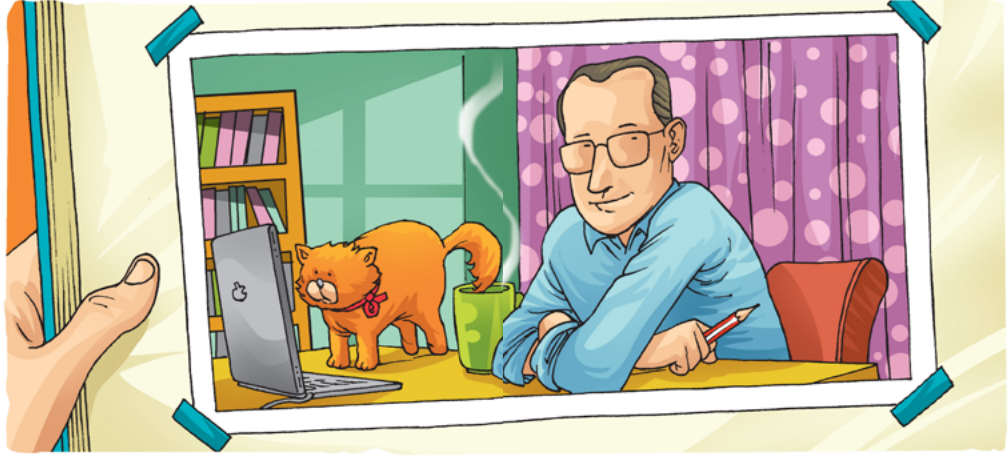

Bu, Anne.

Oh, hayır! Çengel!

4

5

Bu, Baba.

Eyvah, Çengel!

6

7

Bu, Çengel.

8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Çengel

Çengel

Çengel evdekileri korkutuyor.

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

1.2

OKUMA AĞACI

www.k12.org.tr

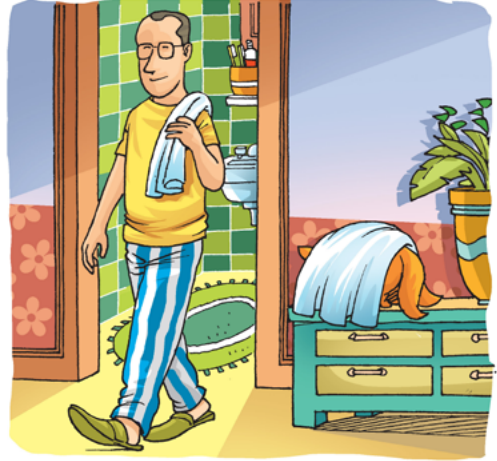
Kitap Tasarımı: İğil Dönemci

VAKIF k12
ÖĞRENEN ÖL

Zeynep Candır
M. K. Perker
Çengel

- 1.1 Kim Bu?
- 1.2 Çengel
- 1.3 Bir Pazar
- 1.4 Üzümlü Kek
- 1.5 Of, Kerem!
- 1.6 Top Peşinde
- 1.7 Yeni Ev
- 1.8 Lunapark

Oh, hayır!

1

Çengel!

2

3

Oh, hayır!

4

5

Çengel!

6

7

Oh, Çengel!

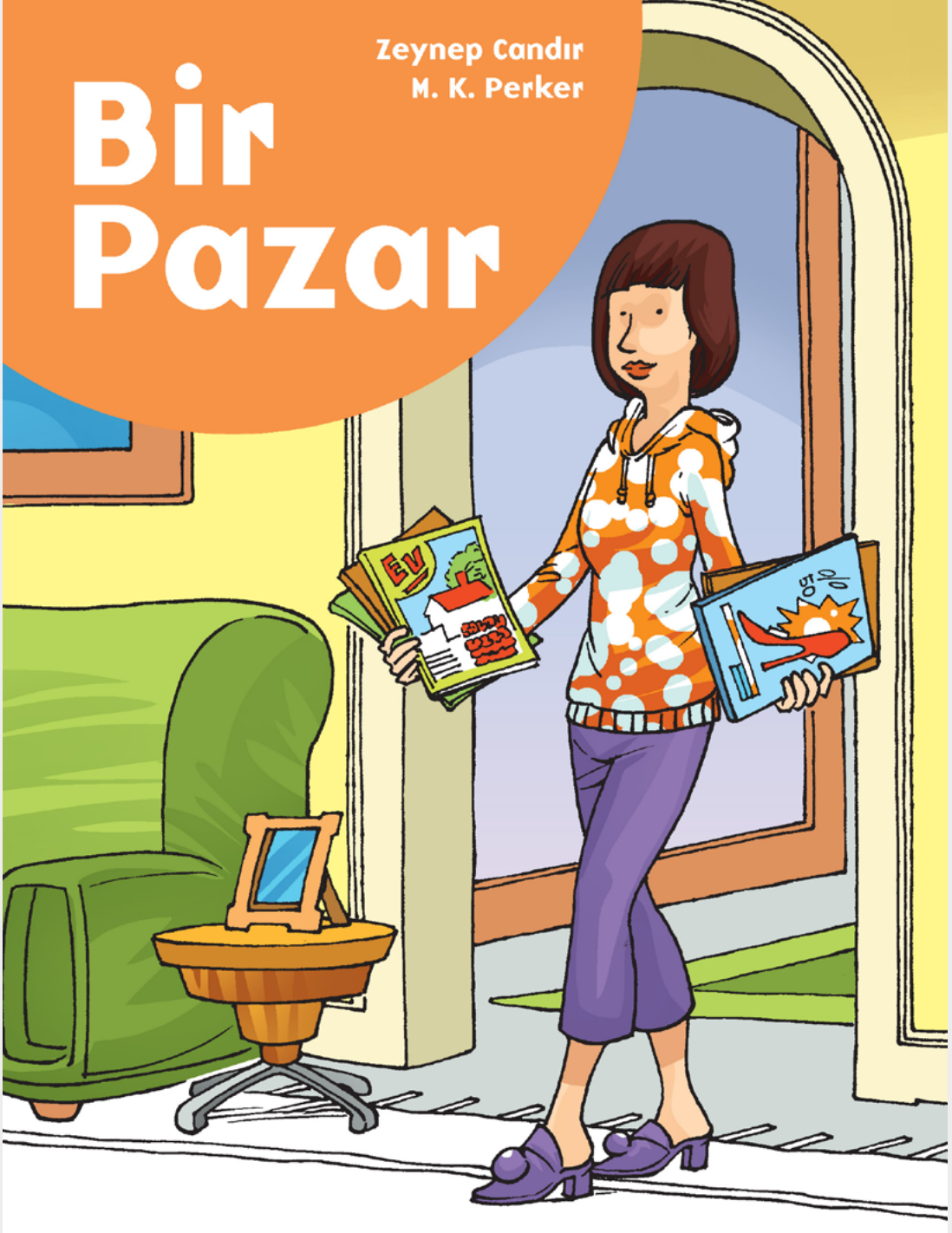
8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Bir Pazar

Bir Pazar

Anne'nin dinlenme günü.

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

1.3

OKUMA AĞACI

www.k12.org.tr

Kitap Tasarımı: İğil Dikmen

VAKIF k12
ÖĞRENEN ÖL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Bir Pazar

- 1.1 Kim Bu?
- 1.2 Çengel
- 1.3 **Bir Pazar**
- 1.4 Üzümlü Kek
- 1.5 Of, Kerem!
- 1.6 Top Peşinde
- 1.7 Yeni Ev
- 1.8 Lunapark

Pazar günü.

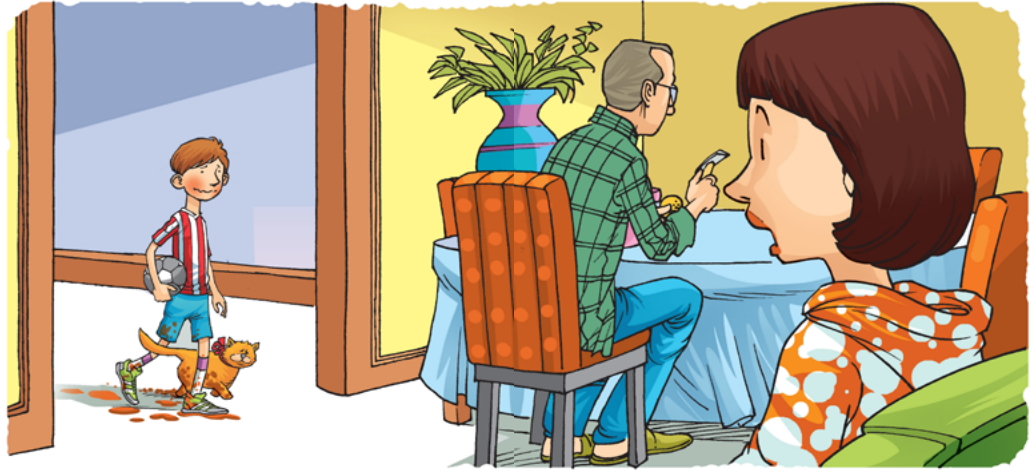

Baba.

Oh, hayır!

2

3

Kerem.

Olamaz!

4

5

Zeynep ve...

6

7

Çengel.

8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Üzümlü Kek

Üzümlü Kek

Kerem ile Zeynep üzümlü kek yapıyorlar.

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

1.4
OKUMA AĞACI

www.k12.org.tr

Kitap Tasarımı: İğil Dönmez

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Üzümlü Kek

- 1.1 Kim Bu?
- 1.2 Çengel
- 1.3 Bir Pazar
- 1.4 Üzümlü Kek
- 1.5 Of, Kerem!
- 1.6 Top Peşinde
- 1.7 Yeni Ev
- 1.8 Lunapark

Kerem ile Zeynep.
Şeker ve yumurta.

1

Un, süt ve zm.

2

3

Zeynep: "Ah, Anne!"

4

5

Temizlik.

6

7

"Of, Çengel!"

8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Of, Kerem!

Of, Kerem!

Kerem, ortalığı karıştırıyor.

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

1+5

OKUMA AĞACI

www.k12.org.tr

Kitap Tasarımı: İğil Dikmen

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Of, Kerem!

"Kerem, dikkat!"

- 1+1 Kim Bu?
- 1+2 Çengel
- 1+3 Bir Pazar
- 1+4 Üzümlü Kek
- 1+5 Of, Kerem!
- 1+6 Top Peşinde
- 1+7 Yeni Ev
- 1+8 Lunapark

"Kerem, dur!"

"Eyyvah!"

2

3

"Dur, Kerem! Aman!"

"Of! Eyyvah!"

4

5

"Aman, dikkat!"

6

"Hayır!"

7

"Dur, Kerem!
Aman, yapma!"

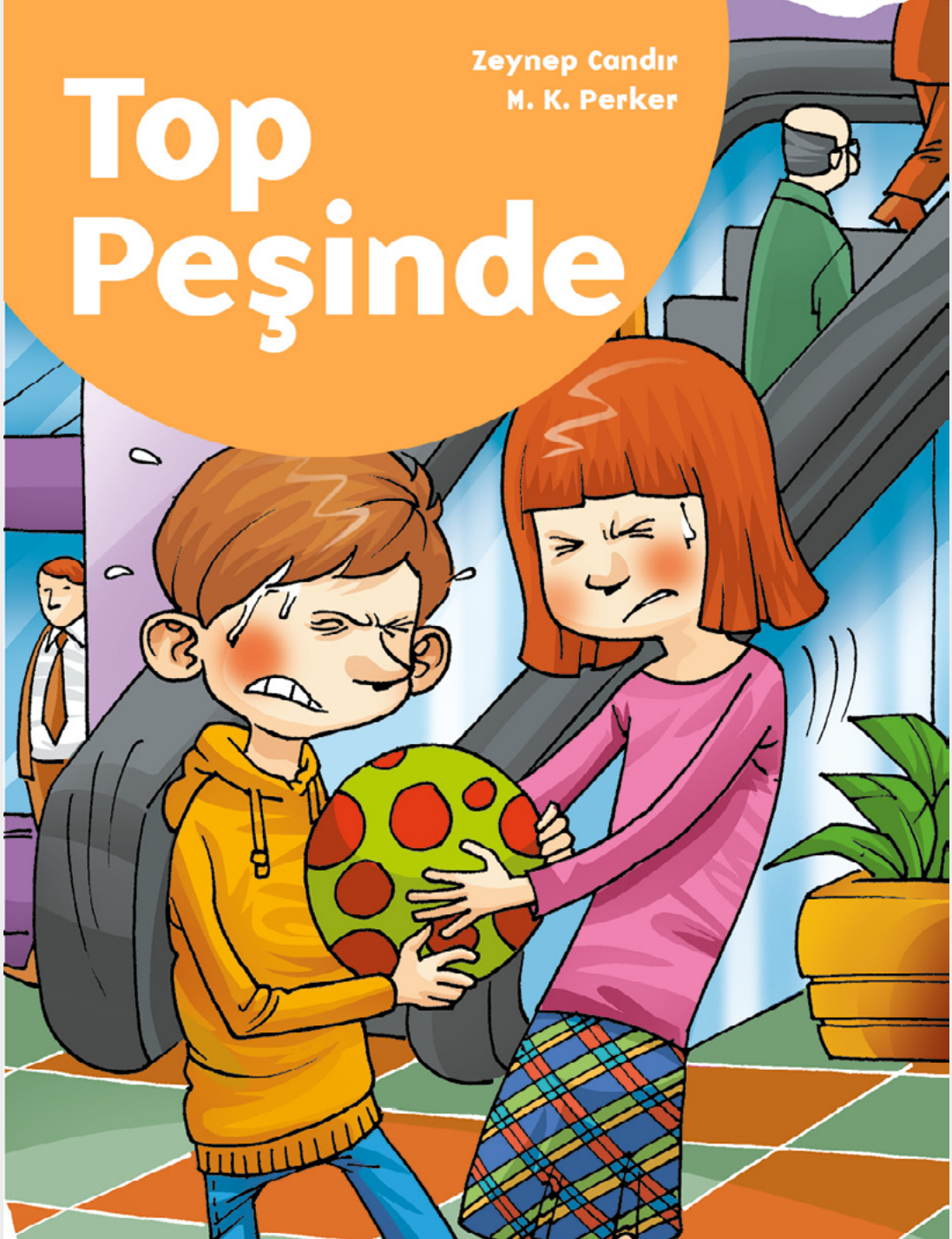
8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN ÖL

Top Peşinde

Zeynep Candır
M. K. Perker

Top Peşinde

Kerem ve Zeynep'e yeni bir top alınıyor.

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

1+6

OKUMA AĞACI

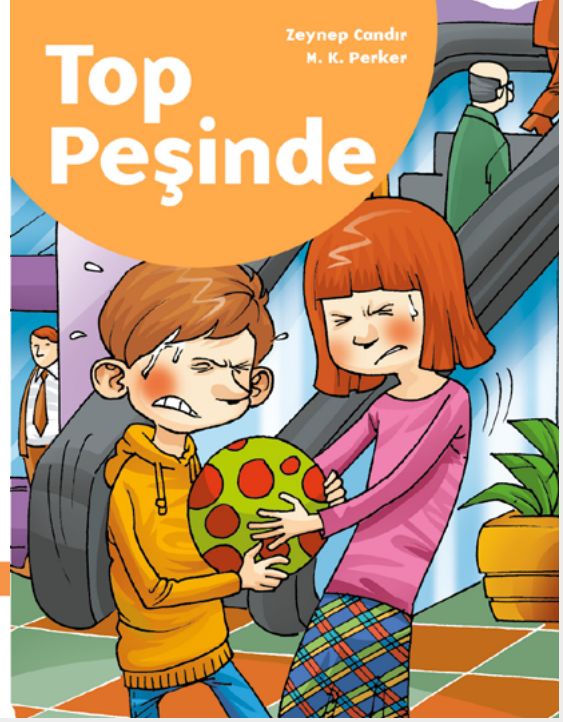
www.k12.org.tr

Kitap Tasarımı: İğil Dikmen

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Top Peşinde

Zeynep Candır
M. K. Perker

- 1+1 Kim Bu?
- 1+2 Çengel
- 1+3 Bir Pazar
- 1+4 Üzümlü Kek
- 1+5 Of, Kerem!
- 1+6 Top Peşinde
- 1+7 Yeni Ev
- 1+8 Lunapark

Kerem: "Ne güzel top!"
Zeynep: "Ne güzel renkleri!"

1

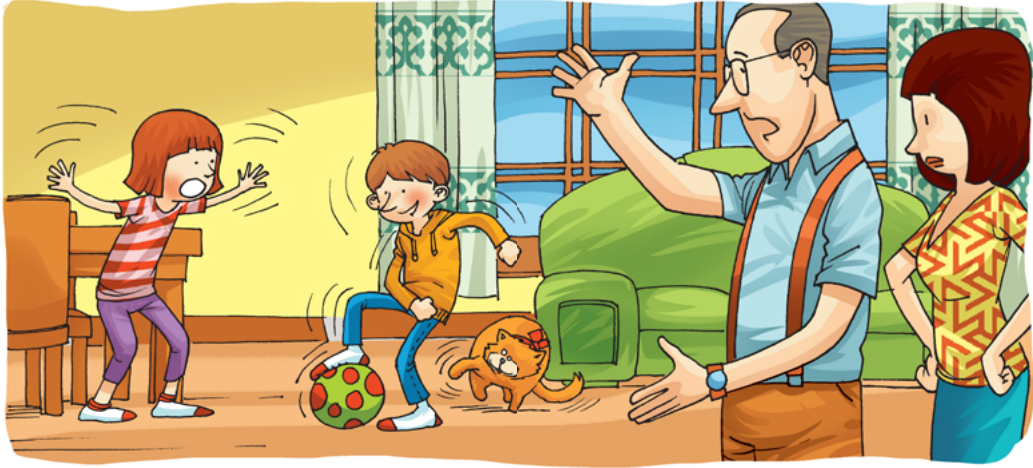

Kerem: "Benim!"

Zeynep: "Hayır, benim!"

2

3

Zeynep: "Ben!"

Kerem: "Sen değil; benim!"

4

5

Kerem: "Ben!"

Zeynep: "Hayır Kerem! Ben!"

6

7

Zeynep: "O!"
Kerem: "Evet, ben!"

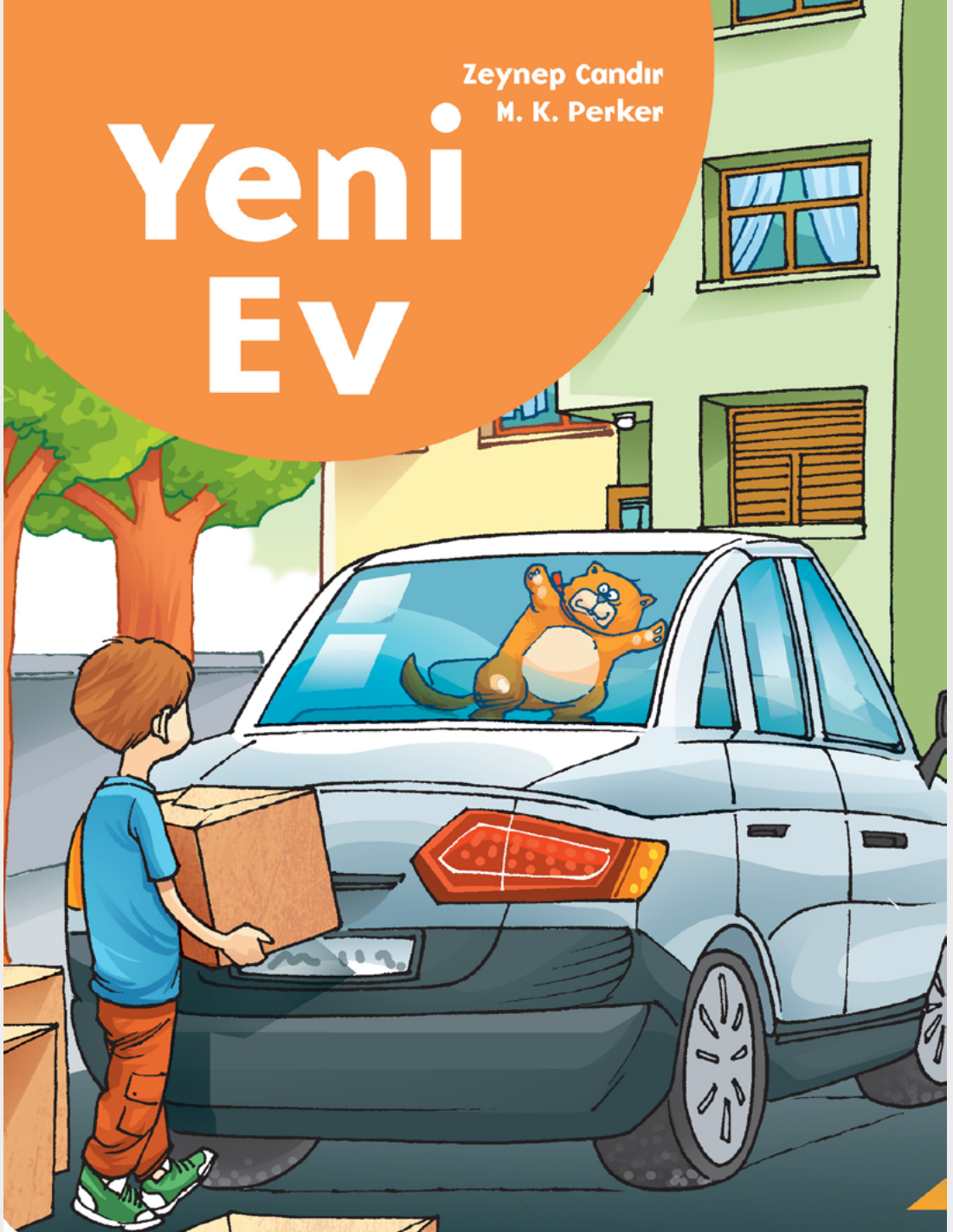
8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Yeni Ev

Yeni Ev

Kerem ve ailesi yeni bir eve taşınıyorlar.

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

1+7
OKUMA AĞACI

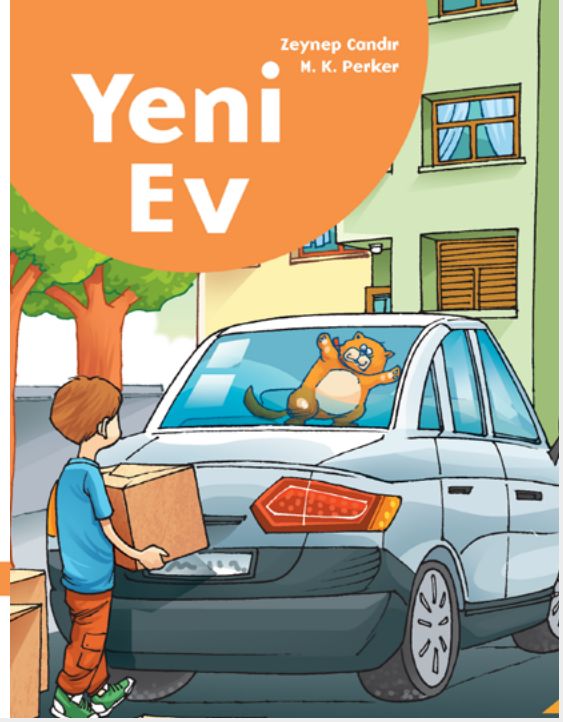
www.k12.org.tr

Kitap Tasarımı: İğil Dönmez

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Yeni Ev

Zeynep Candır
M. K. Perker

- 1+1 Kim Bu?
- 1+2 Çengel
- 1+3 Bir Pazar
- 1+4 Üzümlü Kek
- 1+5 Of, Kerem!
- 1+6 Top Peşinde
- 1+7 Yeni Ev
- 1+8 Lunapark

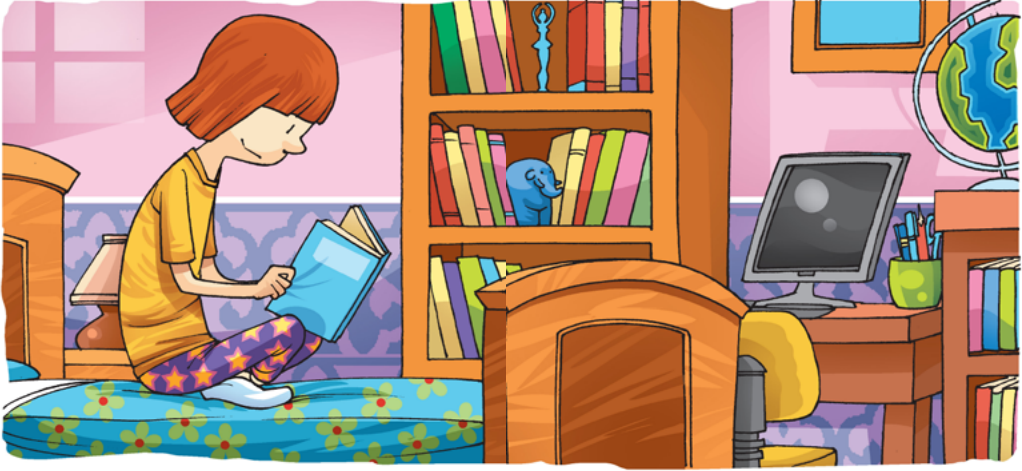
Yeni bir ev.

Kerem'in odası.

2

3

Zeynep'in odası.

4

5

Çengel?

Çengel!

6

7

Çengel'in mamaları.

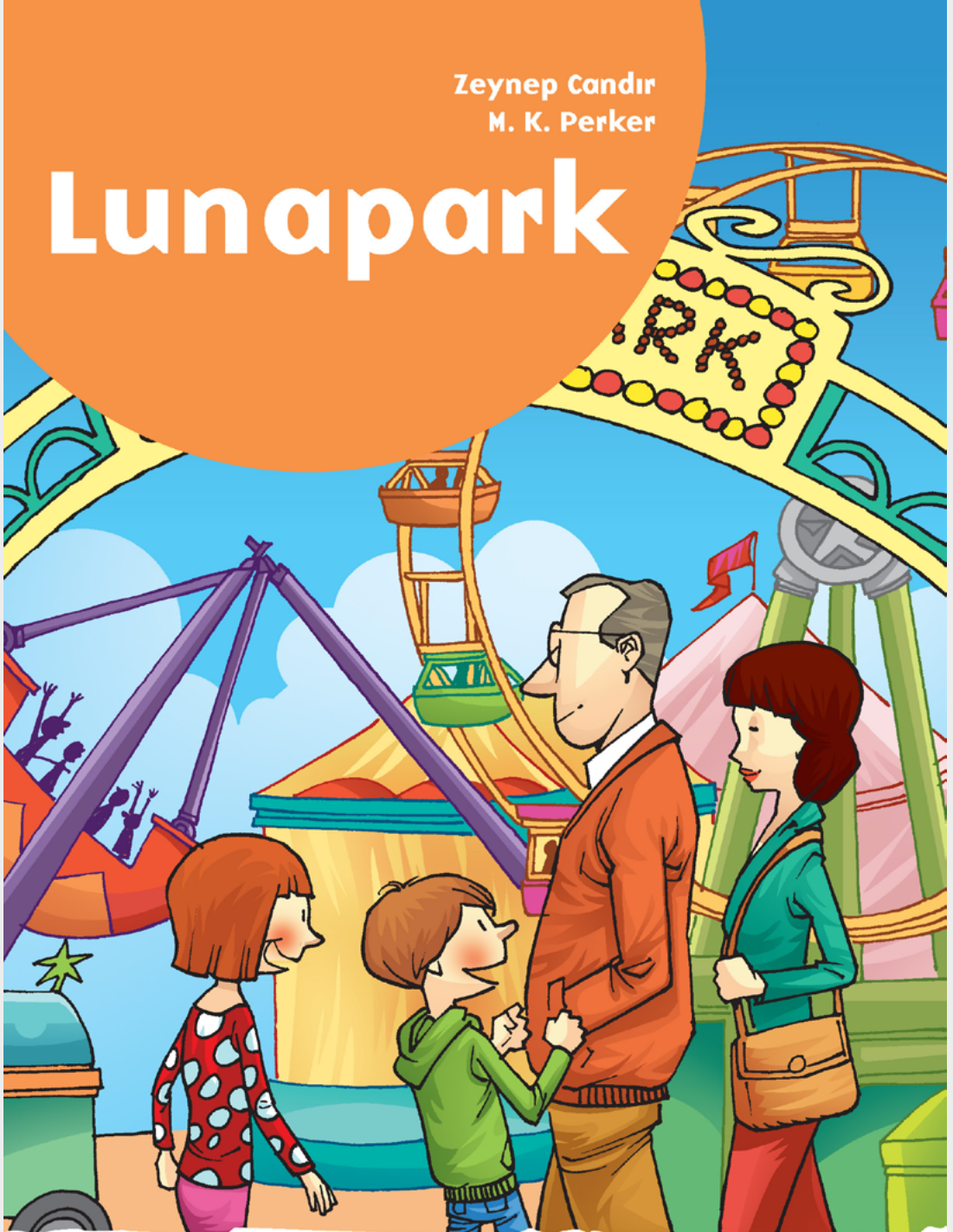
8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Lunapark

Lunapark

Lunaparkta eğlence zamanı!

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

1+8

OKUMA AĞACI

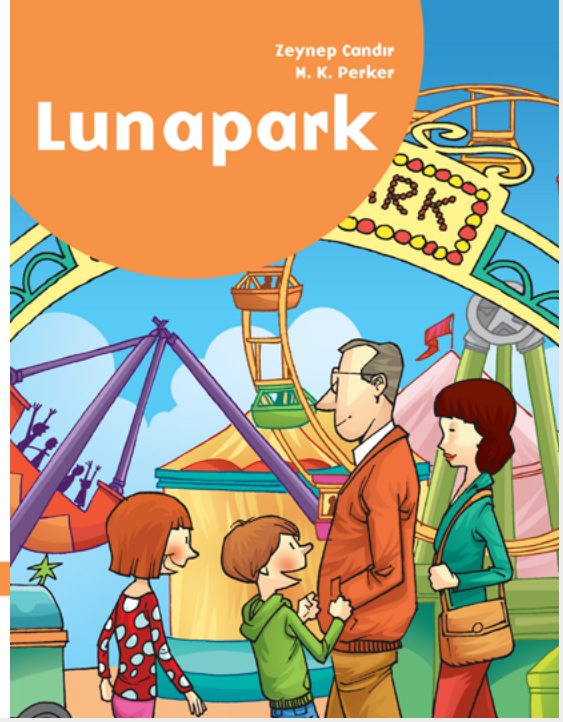
www.k12.org.tr

Etiler Sanatçı İşletmesi

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Lunapark

- 1+1 Kim Bu?
- 1+2 Çengel
- 1+3 Bir Pazar
- 1+4 Üzümlü Kek
- 1+5 Of, Kerem!
- 1+6 Top Peşinde
- 1+7 Yeni Ev
- 1+8 Lunapark

Kerem: "Yaşasın!"

Zeynep: "Hızlı!"

Kerem: "Daha hızlı!"

2

3

Kerem: "Baba, Bak!"

4

5

Zeynep: "Anne, korkma!"

Kerem: "Anne korkma!"

6

7

"İmdat!"

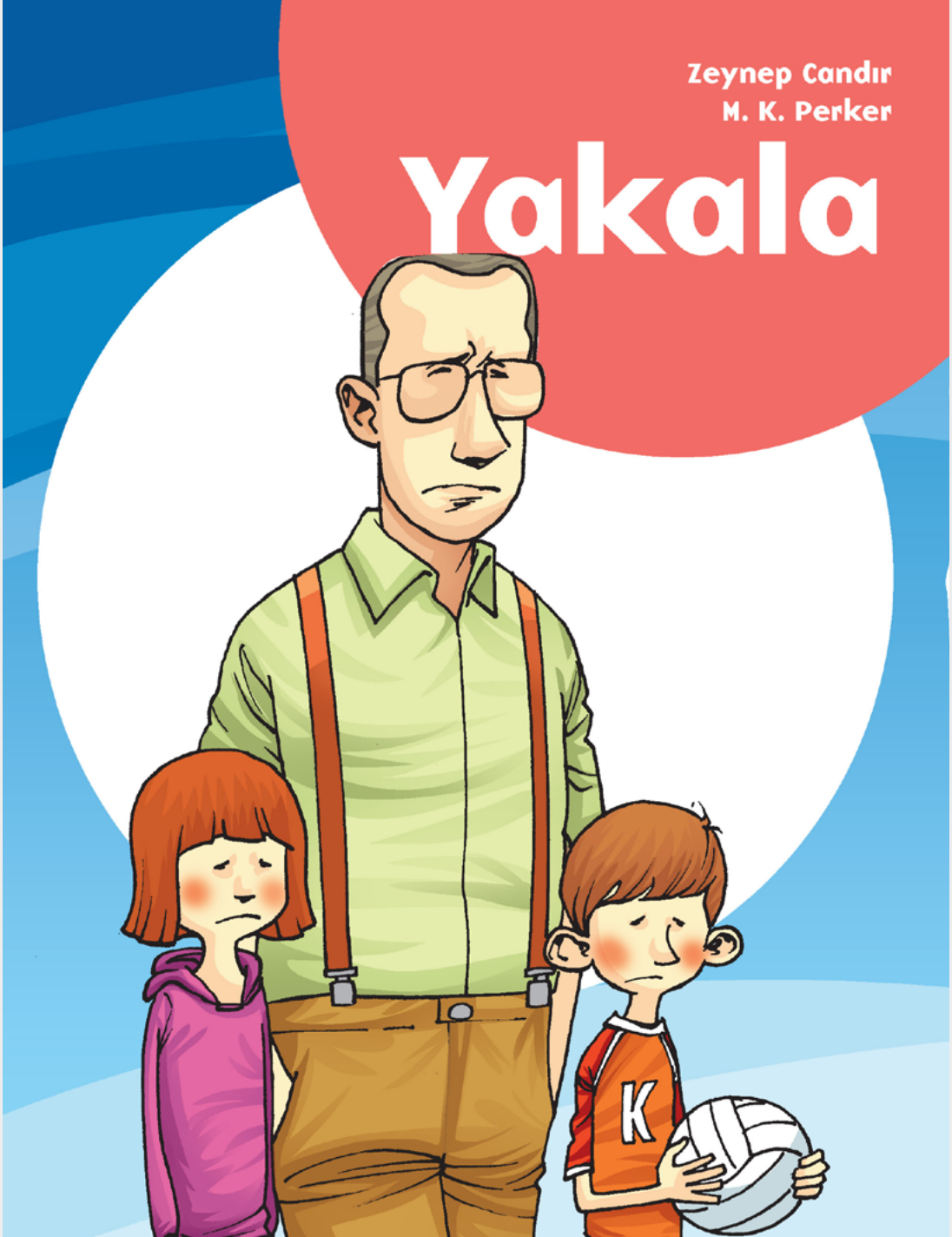
8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Yakala

Yakala

Kerem ve Zeynep voleybol oynuyorlar.

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

2.1

OKUMA AĞACI

Kıyap: Tevrenen İyü Döner

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

www.k12.org.tr

Zeynep Candır
M. K. Perker

Yakala

"Kerem, yakala!"

2.1 Yakala

2.2 Küsme Çengel!

2.3 Canavar

2.4 Bir Kaza

2.5 Sıra Kimde?

2.6 Merhaba Çengel

2.7 Kardan Kedi

2.8 Küçük Misafir

1

"Eyvah, çiçekler!"

2

3

"Yakala topu!"

"Eyvah Çengel!"

4

5

“Yaşasın, park!”

6

7

“Eyvah, bebekler!”

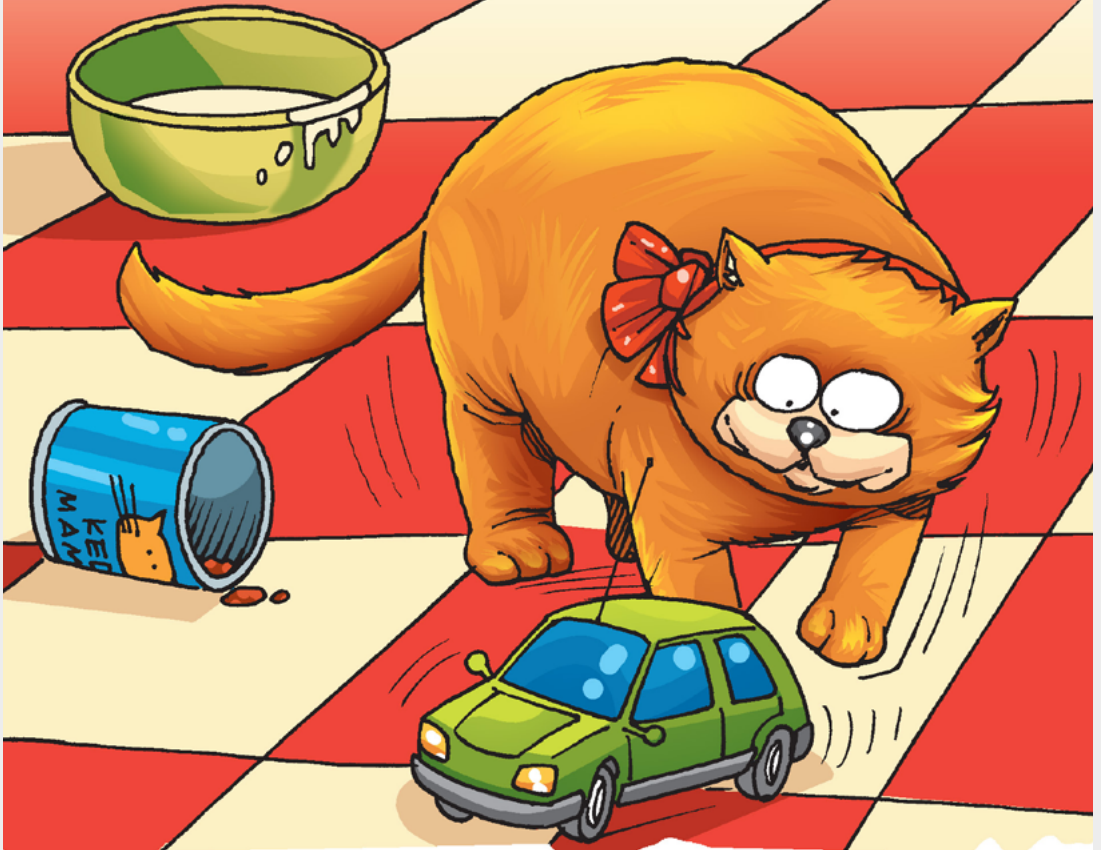
8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Küsmeye Çengel!

Küsmeye Çengel!

Çengel ilgi istiyor.

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

2.2

OKUMA AĞACI

www.k12.org.tr

Kıyap Tasarımı İçin Döner

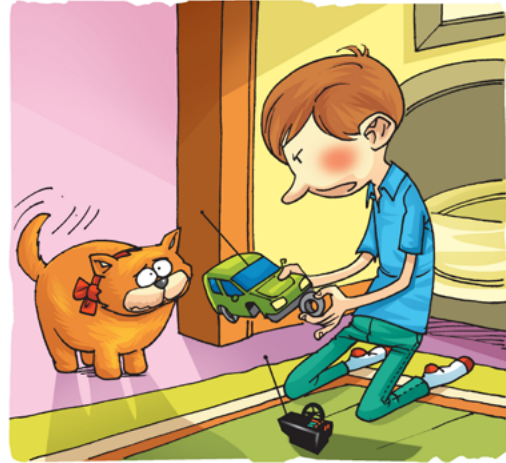
VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Küsmeye Çengel!

- 2.1 Yakala
- 2.2 Küsmeye Çengel!
- 2.3 Canavar
- 2.4 Bir Kaza
- 2.5 Sıra Kimde?
- 2.6 Merhaba Çengel
- 2.7 Kardan Kedi
- 2.8 Küçük Misafir

Kerem: "Şimdi olmaz, Çengel!"

1

Zeynep: "Daha sonra, Çengel!"

Çengel gitti.

2

3

Anne: "Şimdi olmaz, Çengel!"

Çengel gitti.

4

5

Baba: "Daha sonra, Çengel!"

Çengel küstü.

6

7

"Gül biraz!" dedi herkes.

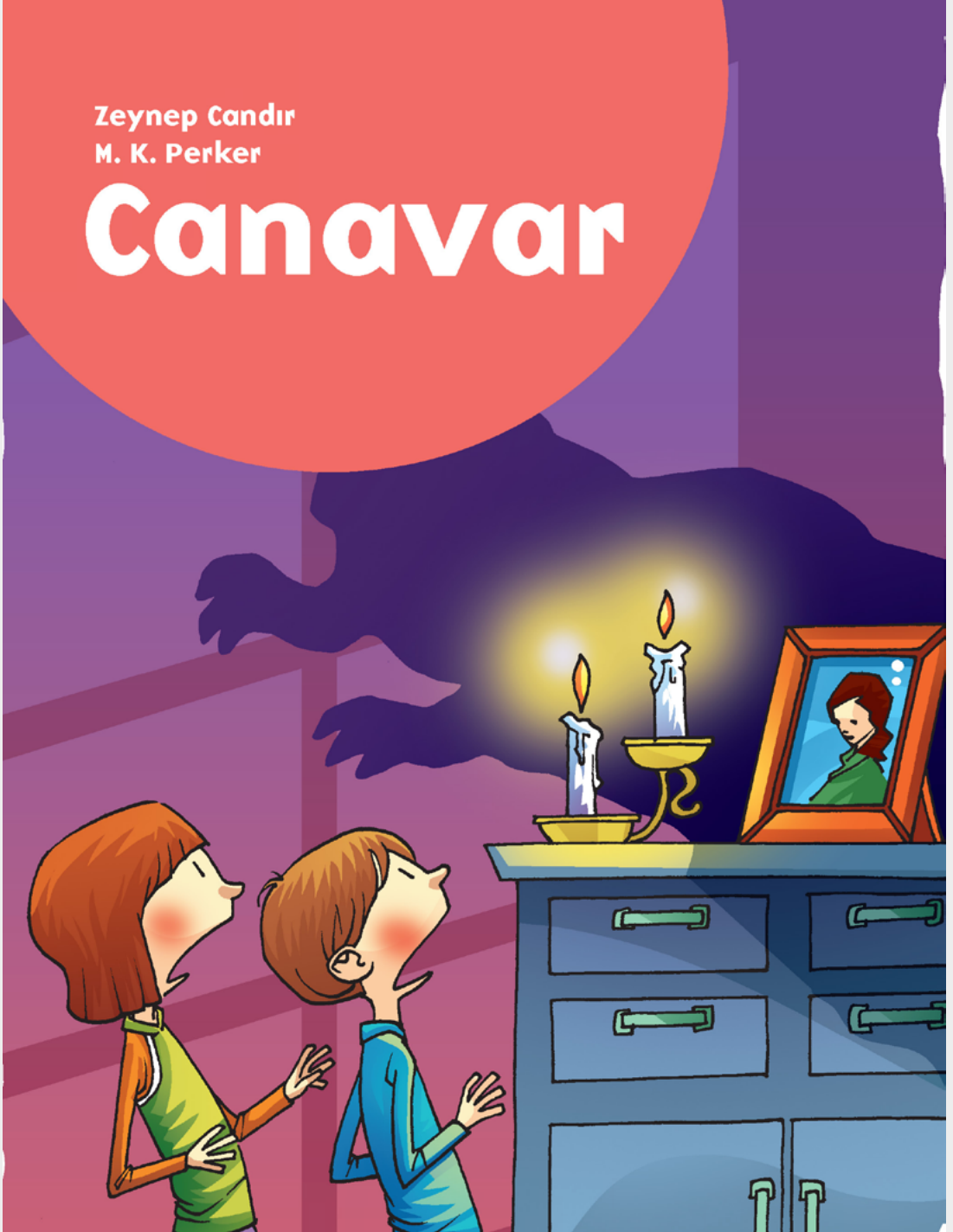
8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Canavar

Canavar

Evde elektrik kesiliyor.

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

2.3

OKUMA AĞACI

www.k12.org.tr

Kitap Tasarımı: İğül Dönmez

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Canavar

Kerem: "Duvarda büyük bir gölge var!"

- 2.1 Yakala
- 2.2 Küsme Çengel!
- 2.3 **Canavar**
- 2.4 Bir Kaza
- 2.5 Sıra Kimde?
- 2.6 Merhaba Çengel
- 2.7 Kardan Kedi
- 2.8 Küçük Misafir

Zeynep: "Dev gibi bir gölge!"

"Bu da ne?"

2

3

Kerem: "Bir canavara benziyor."

"Dikkat! Geliyor!"

4

5

Zeynep: "Ah! Korkuyorum."

Kerem: "İmdat! Bakamıyorum!"

6

7

Kerem ve Zeynep:
"Ah Çengel!"

8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Bir Kaza

Bir Kaza

Çekilin, Kerem geliyor!

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

2.4
OKUMA AĞACI

www.k12.org.tr

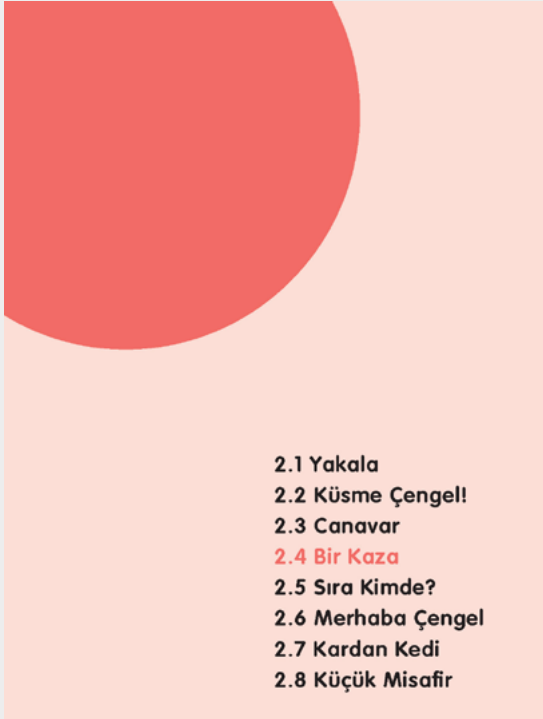
Kitap Tasarımı: İğdi Dönmez

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Bir Kaza

- 2.1 Yakala
- 2.2 Küsme Çengel!
- 2.3 Canavar
- 2.4 **Bir Kaza**
- 2.5 Sıra Kimde?
- 2.6 Merhaba Çengel
- 2.7 Kardan Kedi
- 2.8 Küçük Misafir

Baba: "Bugün hava çok güzel!"

1

Kerem: "Nasılım baba?"

Baba: "Harikasin!
Aferin sana!"

2

3

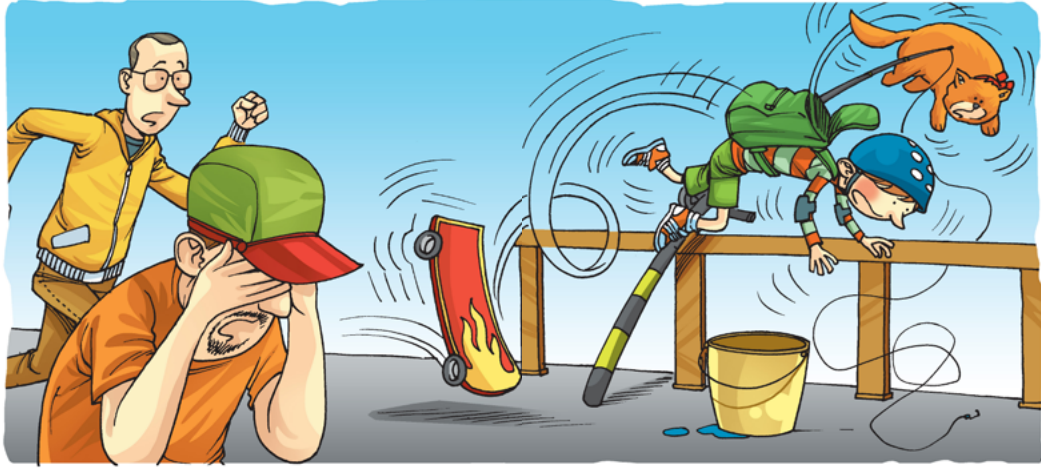

Kerem: "Baba, bak zıplıyorum!"

Baba: "Dikkat et, çarpacaksın!"

4

5

Baba: Dikkat!

Kerem: "Ah!"

6

7

Kerem: "A! Çengel, merhaba!"

8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Sıra Kimde?

Sıra Kimde?

Zeynep ve arkadaşları ip atlıyorlar.

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

3.5
OKUMA AĞACI

www.k12.org.tr

Kıyap Tasarımı: İğdi Dönmez

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Sıra Kimde?

- 3.1 Yakala
- 3.2 Küsme Çengel!
- 3.3 Canavar
- 3.4 Bir Kaza
- 3.5 Sıra Kimde?
- 3.6 Merhaba Çengel
- 3.7 Kardan Kedi
- 3.8 Küçük Misafir

Zeynep ve arkadaşları
ip atlıyorlar.

1

"Kirk dokuz, elli!"

"Sıra kimde?"

2

3

"Altmış dokuz, yetmiş!"

"Sıra kimde?"

4

5

Anne: "Sıra bende!"

Zeynep: "Anne?"

6

7

Anne: "Çengel!"

8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Merhaba Çengel

Merhaba Çengel

Çengel, aileye katılıyor.

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

3.6

OKUMA AĞACI

www.k12.org.tr

Kıyap Tasarımı İçin Döner

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
N. K. Perker

Merhaba Çengel

- 3.1 Yakala
- 3.2 Küsme Çengel!
- 3.3 Canavar
- 3.4 Bir Kaza
- 3.5 Sıra Kimde?
- 3.6 Merhaba Çengel
- 3.7 Kardan Kedi
- 3.8 Küçük Misafir

Kerem: "Bu da ne?"

1

"Merhaba! Korkma!"

"Haydi, gel buraya!"

2

3

Zeynep: "Güzelce doysun,
iyice ısınsın."

Kerem: "Lütfen, bizimle kalsın!"

4

5

Zeynep: "Ne olur, burada yaşasın!"

Kerem: "Burası, onun evi olsun!
Lütfen!"

6

7

Kerem: "Onunla ilgilenirim ben."
Zeynep: "Lütfen, bizimde
kedimiz olsun! Lütfen!"

8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Kardan Kedi

Kardan Kedi

Karda oynama zamanı!

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

3.7
OKUMA AĞACI

www.k12.org.tr

Kıyap Tasarımı İçin Döner

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Kardan Kedi

- 3.1 Yakala
- 3.2 Küsme Çengel!
- 3.3 Canavar
- 3.4 Bir Kaza
- 3.5 Sıra Kimde?
- 3.6 Merhaba Çengel
- 3.7 Kardan Kedi
- 3.8 Küçük Misafir

Karlı bir günde, Baba:
"Haydi kaymaya gidelim!" dedi.

1

Yokuşta kaymak için hazırlık yaptılar.

2

3

Kerem: "Çengel ile birlikte kayabilir miyim? Lütfen!"

4

Önce, Baba ile Zeynep kaydılar.
Zeynep: "Yuppi! Çok zevkli!"

5

Sonra, Anne ile Kerem kaydılar.

6

Elbette, Çengel de.
Kerem: "Eyvah, Çengel!"

7

Zeynep: "A! Kardan kedi!"

8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Küçük Misafir

Küçük Misafir

Hoş geldin, küçük balık!

Zeynep

Çengel

Kerem

Orhan

Burcu

3.8

OKUMA AĞACI

www.k12.org.tr

Kıyap Tasarımı İçin Döner

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

Zeynep Candır
M. K. Perker

Küçük Misafir

- 3.1 Yakala
- 3.2 Küsme Çengel!
- 3.3 Canavar
- 3.4 Bir Kaza
- 3.5 Sıra Kimde?
- 3.6 Merhaba Çengel
- 3.7 Kardan Kedi
- 3.8 Küçük Misafir

Küçük bir misafirimiz var.

1

Kerem: "Çengel, rahat dur!"
Aklından bile geçirme!"

2

Zeynep: "Hayır, Çengel!
Akvaryuma yaklaşma!"

3

Anne: "Olamaz!"

4

5

Kerem: "İşte şimdi yandık!"

Zeynep: "Çengel, sen ne yaptın!"

6

7

Baba: "Küçük misafirimiz,
büyük akvaryumda!"

8

www.k12.org.tr

VAKIF k12
ÖĞRENEN OL

SONUÇ

Tüm seviyelere göre Türkçe Okuma Ağacının Tasarım Genel Yapısı

Türkçe Okuma Ağacı Kitaplarının 4-5 yaş grubuna göre tasarım ve görsel bakımdan incelenmesi 1) Metin Tasarımı, 2) Görsel Öğelerin Tasarımı, 3) Kapak Tasarımı, 4) Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri aynı Oxford Okuma Ağacı modeli incelemesindeki gibi yapılmıştır. Bu çalışmada, Türkçe Okuma Ağacı 4-5 yaş grubu, Seviye 1-2-3'e göre toplam 16 kitap tasarlanmış ve incelenmiştir.

Türkçe Okuma Ağacı Seviye 1, kendi içinde “Bir (1)” ve “Bir Artı (1+)” olarak iki farklı seviyeden oluşuyor. “Seviye 1 ve 1+” için renk kodu turuncu olarak belirlenmiş olup, toplam 36 hikaye kitaptan oluşacaktır. Kapak hariç toplam sayfa sayısı 8 ve 12 olmak üzere iki farklı şekilde olacaktır. Türkçe Okuma Ağacı Seviye 2 (iki), kırmızımsı turuncu renk olup, toplam 36 farklı hikaye kitaptan oluşmaktadır. Kapak hariç toplam 16 sayfadır. Türkçe Okuma Ağacı Seviye 3 (üç) ise, pembe renk olup, toplam 24 farklı hikaye kitaptan oluşmaktadır. Kapak hariç toplam 16 sayfadır. Hikayelerdeki metinlerde yazı karakteri Vag Rounded Light'dır. Seviye 1'de yazı büyüklüğü 28 punto, Seviye 2'de 26 punto, Seviye 3'te ise 24 punto'dur. Kapakta kitap adı yazı karakteri Base9 Bold olup font kitap adına göre değişkendir.

Türkçe Okuma Ağacı Seviye 4 (dört), kırmızı renk olup, toplam 24 farklı hikaye kitaptan oluşmaktadır. Kapak hariç toplam 16 sayfadır. Türkçe Okuma Ağacı Seviye 5 (beş), açık yeşil renk olup, toplam 24 farklı hikaye kitaptan oluşmaktadır. Kapak hariç toplam 24 sayfadır. Türkçe Okuma Ağacı Seviye 6 (altı), koyu yeşil renk olup, toplam 18 farklı hikaye kitaptan oluşmaktadır. Kapak hariç toplam 24 sayfadır. Hikayelerdeki metinlerde yazı karakteri Vag Rounded Light'dır. Seviye 4'te yazı büyüklüğü 24 punto, Seviye 5-6'da ise 20 punto'dur. Kapakta kitap adı yazı karakteri Base9 Bold olup font kitap adına göre değişkendir.

Türkçe Okuma Ağacı Seviye 7 (yedi), turkuaz renk olup, toplam 18 farklı hikaye kitaptan oluşmaktadır. Kapak hariç toplam 32 sayfadır. Türkçe Okuma Ağacı Seviye 8 (sekiz), mavi renk olup, toplam 12 farklı hikaye kitaptan oluşmaktadır. Kapak hariç toplam 32 sayfadır. Türkçe Okuma Ağacı Seviye 9 (dokuz), mor renk olup, toplam 12 farklı hikaye kitaptan oluşmaktadır. Kapak hariç toplam 32 sayfadır.

Hikayelerdeki metinlerde yazı karakteri Base12 Serif olup, Seviye 7’de yazı büyüklüğü 18 punto, Seviye 8-9’da ise 14 punto’dur. Kapakta kitap adı yazı karakteri Base9 Bold olup font kitap adına göre değişkendir.

Tüm seviyelerin yazarı Zeynep Candır olup, Seviye 1-2-3’ün çizeri M. Kutlukhan Perker’dir. Kitapların tasarımcısı ve görsel yönetmeni Işıl Döneray’dır. Yayınevi Vakıf K12’dir. Tüm kitapların boyutu 16x21 cm’dir. Dört renk basılıp, cilt tel dikiş olacaktır.

Tüm seviyelere göre Türkçe Okuma Ağacının Tasarım Çalışma Yöntemi

Bu çalışmanın yapılanma sürecinde yaratıcı ekibin ortak çalıştığı bütünden parçaya giden bir yöntem izlenmiştir. Oxford Okuma Ağacı örneğindeki gibi genel karakter ağacı şeması yapılmış, kim kimdir ve ne yapar şeklinde tüm karakterlerin genel analizleri yapılmıştır. Daha sonra hikayelerin yazarı Zeynep Candır hikaye yapılarını oluşturup tüm seviyedeki hikayeleri yazmıştır. Bu aşamada hikayeler ve karakterlerin bir adım daha öteye geçerek nerede hikayelerin geçtiği ve tanımlanmaları sorunu ortaya çıkmıştır. Bu noktada yazar-çizer-tasarımcının ve editörün farklı şeyler hayal edebileceği gerçeğinden yola çıkarak, tüm hayalleri ortak bir hale getirmek görevi görsel yönetmenin ya da görsel tasarımcının olmuştur.

Bu aşamadan itibaren Vakıf K12 yayınevi; görsel yönetmen tasarımcı Işıl Döneray, hikayelerin resmedilmesi aşamasında çizer M. Kutlukhan Perker, ve yazar Zeynep Candır’ın bir araya gelmesini sağlayarak her ay 4 kitap çıkacak şekilde tasarım ve yapım sürecine geçilmesini sağlamıştır.

Görsel yönetmenin görevi farklı hayalleri ortak bir zeminde toplayıp, çizimlerde ortak bir dil yaratılmasını sağlamak olmalıdır. Ayrıca, resimlerin seri mantığında ve seviye gruplarında tutarlı olarak, kolay izlenebilir, gerçekçi ve okuyucu tarafından kolay anlaşılabilir bir hale getirilmesini sağlamalıdır. Ancak bu şekilde yapılırsa tüm kitaplar genelinde, tasarımda görsel tutarlılık sağlanabilir. Görsel yönetmen, bu noktada günümüz renk değerlerini, kıyafet seçimlerini ve karakter tutarlılıklarını göz önüne almalıdır. Özetle illüstrasyonda gördüğümüz

görsel olan her şeyi illüstratörle çizim öncesinde tartışıp, resmedilme aşamasını planlamaktadır. Çizer Perker, hem fikir olunan kararlar ve görsel planlama sonrasında çizimlere başlamaktadır. Sonrasında çizer resmedilecek olan illüstrasyonu önce siyah beyaz taslak olarak yapıp, tasarımcıya yollar ve üzerinden gerekirse düzeltme bu aşamada yapılmaktadır. Genellikle görsel yönetmen bu aşamada düzeltme verir. Sayfa katlandığında dikişe denk gelip kesilen resimler, mekanla ve kıyafetlerle ilgili değişiklikler, vurguya göre ön arka ilişkileri hep bu aşamada düzeltilir. Tasarım aşamasında bu yöntemle çalışmak başlangıçta zor ve ayrıntılı gibi görünse de, sonunda en az hatanın yapıldığı bir çalışma biçimidir.

Maalesef ülkemizde yazarı ve çizeri farklı olan kitapların genel sorunları; hikaye ve resimlerin dil birliğinin olmaması, yayınevinin iki tarafla nasıl çalışabileceğini bilmemesi, çizim öncesi karakter analizlerinin iyi yapılmaması nedeniyle görsel bütünlüğün sağlanamamasıdır. Üretim öncesi aşamasının uzun ve detaylı olması sebebiyle yayınevinin bu işe ayıracak ekonomik gücünün olması gerekmektedir.

Bu çalışmada; çocukların sevgisini ve ilgisini çekmeyi başarabilmiş, başarılı bir dil eğitim modeli olarak Oxford Okuma Ağacı kitapları tasarım yönünden incelenmiştir.

Öncelikle, Oxford Okuma Ağacı kitapları tasarım yönünden incelenirken, doğru ve yanlışlarının tespiti yapılmıştır. Belirlenen doğru ve yanlışlar tasarım problemleri ve iyileştirilmesi bakımından tanımlanmış olup, bu yolla seri kitap tasarımı yapılırken etkili bir çalışma modeli oluşturulmaya çalışılmıştır. Seri kitap tasarımında, tasarım ve içeriğin bir bütün olduğu, içeriğin tasarlanması aşamasında görsel tasarımcıların yaratım sürecine katkıları ve önemleri üzerine dikkat çekilmiştir. Etkili bir modelin yaratılabilmesi için farklı disiplinlerden uzmanların karakter yaratma, hikaye oluşturma ve yazım aşamasından itibaren ortak çalışmaları gerektiği gösterilmeye çalışılmıştır. Türkçe Okuma Ağacı kitapları, bu şekilde yapıldığı takdirde kitaplar baskı aşamasına gelip ilk aşama gerçekleştirilmiş olacaktır. Ön-test süreci olarak kabul edebileceğimiz yönteminin çalışıp çalışmadığı okullarda test edilmelidir. İkinci aşama ise ön-test'in sonucuna göre gerekli düzeltmelerin yapılıp, geriye kalan kitapların tasarım ve yapım süreçlerine başlanmasıdır.

Ülkemizde okul öncesi çocuklar için henüz okumayı öğrenmede metodolojisi olan bir Türkçe Okuma Ağacı kitapları bulunmamaktadır. Bu nedenle

tez çalışmasının amacı, görsel iletişim açısından nitelikli Türkçe Okuma Ağacı kitapları tasarımı üzerine araştırma ve uygulama çalışmasıyla, ülkemiz için bir model oluşturabilmektir. Tasarım problemlerinin belirlenmesi ve iyileştirilmesi üzerine tasarım eleştirileri yaparak, daha iyi tasarlanmış okuma ağacı kitaplarının mümkün olabileceği gösterilmeye çalışılmıştır. Okul öncesi çocuk kitaplarındaki tasarım problemlerinin belirlenerek çözüme ulaştırılması, çocukların kitaplara olan ilgisini artırma, daha kolay odaklanmalarını sağlama, öğrenmelerini hızlandırma gibi faydalar sağlayarak eğitim kalitesinin artırılmasına katkı sağlayacaktır. Doğru şekilde tasarlanmış Türkçe Okuma Ağacı kitaplarının ülkemiz okul öncesi çocukları için okumayı öğrenmede ve kişisel gelişimlerdeki önemi ve etkisi üzerine dikkat çekmek, gelecek kuşakların diğer uluslar gibi eğitim eşitliğine sahip olmaları temel amaçtır.

Kaynakça:

Alpay, M., & Anhegger, R. (1975). *Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Capper, E. (2013). Children's perceptions of wider reading: to what extent do 7 and 8 year-old children read beyond the scheme books?, *Education 3-13*, 41:1, 90-99, DOI: 10.1080/03004279.2012.710104

Cotton, P. (2000). European children's literature: Translating words and pictures, *New Review of Children's Literature and Librarianship*, 6:1, 67-75, DOI:10.1080/13614540009510629

Ergöl, A. (2008). *Anaokulu Çocuk Kitaplarında Deneysel Formlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Hunt, R., & Brychta, A. (1986). Oxford Reading Tree "Biff, Chip and Kipper Classical Stories", Stage 1-2-3, Oxford: Oxford University Press.

Karatay, H., & Pektaş, S. (2012). Türkçe Ders Kitaplarının İncelemesine Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ISSN:1308-9196, 10, 183-202.

Retrieved from <http://dergiparkulakbim.gov.tr/adyusbd/article/view/5000041711>

Kaya, M. (2006). "Okuma Yazma Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Öğretim Amaçlı Kullanımındaki Yöntem ve Teknikler", II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu "Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri".

(Yay. Haz. S. Sever). Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını. 117-122. <http://cgsempoz.education.ankara.edu.tr/SBK.pdf>

Kiefer, B. (2011a). What is a Picturebook? Across The Borders of History, *New Review of Children's Literature and Librarianship*, 17:2, 86-102, DOI:10.1080/13614541.2011.624898

Kiefer, B. (1993b). "Visual Criticism and Children's Literature", In B. Hearne, & R. Sutton (Eds.), *Evaluating Children's Book: A Critical Look*, (pp. 73-91). Illinois: University of Illinois Press.

Lupton, E. (2010). *Thinking with Type. A Critical Guide for Designers, Editors, & Students. (2nd, revised and expanded)*. New York: Princeton Architectural Press.

Nikolajeva, M. (2002). *The Rhetoric of Character in Children's Literature*, Oxford: ScareCrow Press.

Owens, W. T. & Nowell, L. S. (2001). More Than Just Pictures: Using Picture Story Books to Broaden Young Learners' Social Consciousness, *The Social Studies*, 92:1, 33-40, DOI: 10.1080/00377990109603973

Öncü, M. (2008). "Resimlemelerarası İlişkilere Dayalı Çocuk Kitaplarında Karşılaşılan Resimleme ve Tasarım Sorunları ve Bir Uygulama", Grafik Anasanat Dalı, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Öztürk, O. (2006). "Okuma Yazma Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Öğretim Amaçlı Kullanımındaki Yöntem ve Teknikler", II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu "Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri". (Yay. Haz. S. Sever). Ankara: A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını. s.21-26 <http://cgsempoz.education.ankara.edu.tr/SBK.pdf>

Pantaleo, S. (2014). Elementary Students Consider the "What" and "How" of Typography in Picturebooks, *New Review of Children's Literature and Librarianship*, 20:2, 144-166, DOI: 10.1080/13614541.2014.929450

Sever, S. (2006a). “Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır”, *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu “Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri”*. (Yay. Haz. S. Sever). Ankara: A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını. s. 41-55.
<http://cgsempoz.education.ankara.edu.tr/SBK.pdf>

Sever, S. (2004b). “Anadili Öğretiminin Temel Bir Aracı: Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitapları” Disiplinlerarası Bakışla Türkiye’de Çocuk .4. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. Ankara: A. Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Kongresi Yayınları No:11, s.223-236.

Sever, S. (2000c). “Çocuk kitaplarında Dilsel ve Görsel Duyarlık”, *I. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu “Sorunlar ve Çözüm Yolları”*, (Yay. Haz. S. Sever). Ankara: A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi ve TÖMER Dil Öğretim Merkezi Yayını.

Veziroğlu, M. (2009). *Resimli Çocuk Kitaplarının M.E.B Okul Öncesi Eğitim Programı’ndaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Işıl Döneray
Doğum Yeri ve Tarihi : İstanbul / 1973

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : 1999, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi,
Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü.
Yüksek Lisans Öğrenimi : 2006, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi; Güzel
Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü, (Terk).
Halen Özyeğin Üniversitesi; Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Tasarım, Teknoloji ve Toplum Doktora Programında
eğitimini sürdürmektedir.

İş Deneyimi : 2000-2003, Young & Rubicam-Reklamevi/İstanbul.
2004-2008, IDD.
2008-2009, TBWA/İstanbul.
2009 -2011, Yorum Publicis.
2011-2013, Alice BBDO.
2013'den bu yana çalışmalarını grafik tasarımcı ve
sanat yönetmeni olarak sürdürmektedir.

Akademik İş Deneyimi : 2015'den bu yana Işık Üniversitesi Güzel Sanatlar
Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümünde
Yarı Zamanlı Öğretim Görevlisidir.

İlgilendiği alanlar : Kitap tasarımı, Tasarım Kritiği, Tipografi, Reklam
Kampanyası ve Sanat Yönetmenliği alanlarında
çalışmalarını sürdürmektedir.

İletişim

E-Posta Adresi : isildoneray@gmail.com
Web adresi : isildoneray.net

Tarih : Mayıs 2016.